

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VĚKOVÁ HRANICE TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI

Bc. Zuzana Pokorná

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zuzana Pokorná

obor Podnikání a administrativa

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Věková hranice trestní odpovědnosti**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Platná právní úprava
4. Vývoj věkové hranice trestní odpovědnosti
5. Analýza dané problematiky
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (Zákon č.359/1999Sb.). Dostupné on-line na http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=&number2=&name=z%C3%A1kon+o+soci%C3%A1ln%C4%9B+pr%C3%A1vn%C3%AD+ochran%C4%9B+d%C4%9Bt%C3%AD&text= [cit. 2009-12-17].

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (Zákon č.218/2003Sb.). Dostupné on-line na http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=218&PC_8411_l=218/2003&PC_8411_ps=10#10821 [cit. 2009-12-17].

Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů (Zákon č. 109/2002Sb.). Dostupné on-line na http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=109&PC_8411_l=109/2002&PC_8411_ps=10#10821 [cit. 2009-12-17].

Úmluva o právech dítěte (104/1991Sb.). Dostupné on-line na http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=&number2=&name=%C3%BAmluva+o+pr%C3%A1vech+d%C3%ADt%C4%9Bt&text= [cit. 2009-12-17].

Další literatura podle pokynů vedoucího DP.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jan Blažíček**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 3. 2. 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma Věková hranice trestní odpovědnosti jsem zpracovala samostatně s využitím materiálů, jež jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Šestajovicích dne 23.11.2011

Podpis:

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce JUDr. Janu Blažíčkovi za důležité poznámky a informace, kterými celý vznik mé práce korigoval, a rovněž za čas, který mi věnoval v průběhu tvorby této diplomové práce.

VĚKOVÁ HRANICE TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI

AGE LIMIT OF CRIMINAL LIABILITY

Souhrn

V současné době jsou nezletilí v České republice trestně odpovědní od patnácti let. V posledních letech se vedou velice intenzivní diskuse o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. O složitosti této problematiky svědčí extrémní různorodost názorů na vhodné nastavení věkové hranice trestní odpovědnosti, a to i v řadách odborníků. Příznivci snížení této hranice argumentují především rychlejším vývojem dětí, jednáním nezletilých a jejich vzrůstající agresivitou a ochranou společnosti před možnou recidivou. Odpůrci tohoto snížení zdůrazňují především prevenci a výchovu nezletilých, možnost nezletilé za protiprávní činy potrestat i nyní a souvislost této věkové hranice s dalšími věkovými limity.

Přestože snížení věkové hranice trestní odpovědnosti není samo o sobě řešením kriminality nezletilých, domnívám se, že součástí tohoto řešení je. Především z hlediska správního práva a systematicky páchaných drobnějších přestupků nezletilými by bylo snížení této hranice přínosem. Z hlediska trestního práva má zásadní význam prolomení věkové hranice trestní odpovědnosti pro zvláště závažné trestné činy s tím, že nezletilí by měli být umísťováni do speciálních zařízení, ale možnost umístit děti do zařízení by měla být na odpovídající neomezeně dlouhou dobu a rovněž by měli mít záznam v trestním rejstříku.

Klíčová slova

nezletilí, mladiství, mládež, dítě, odpovědnost, zákon

Summary

At present the criminal liability for children in the Czech Republic starts at the age of fifteen. In the recent years there have been intensive discussions about lowering this age limit for criminal liability down. This issue is extremely complicated, that is why there are so different views on this problem among the experts and the public. Those who insist on lowering the age limit for criminal liability give as arguments for it the growth of children's development, the increasing aggression of the minors and the necessity of protection of the society against the possibility of relapse. The opponents of lowering the age limit for criminal liability emphasize the importance of crime prevention and upbringing of minors as well as the already existing possibility of punishment for illegal acts committed by the minors and besides the necessity of correlation with other age limits.

Although the lowering the age limit for criminal liability cannot be in itself the solution of the problem of crime of minors as it requires all-embracing solution, I believe that it could certainly help it. First of all the lowering the age limit for criminal liability could help the administrative law in dealing with the systematic slight law offence by minors. As for the criminal law the lowering the age limit for criminal liability is of crucial importance for punishment for particularly grave crimes alongside with the possibility of placing minors in special facilities for an unlimited long period. I also think it necessary that minors should have a criminal record.

Key words

minors, youthful, youth, child, liability, law

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika.....	11
2.1	Cíl práce.....	11
2.2	Metodika.....	11
3	Platná právní úprava.....	12
4	Vývoj věkové hranice trestní odpovědnosti	13
4.1	Pojmy.....	13
4.2	Věková hranice trestní odpovědnosti v ČR v minulosti.....	13
4.3	Věková hranice trestní odpovědnosti v zahraničí.....	14
4.4	Aktuální věková hranice trestní odpovědnosti v České republice.....	18
4.5	Právní úprava dané problematiky	23
4.5.1	Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže	23
4.5.2	Zák. č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních	26
4.5.3	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.....	30
5	Analýza dané problematiky	34
5.1	Výhody a nevýhody případného snížení věkové hranice trestní odpovědnosti.....	34
5.1.1	Argumenty pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti.....	34
5.1.2	Argumenty pro zachování současné věkové hranice trestní odpovědnosti.....	38
5.1.3	Související sporné otázky	42
5.2	Vlastní průzkum	46
5.3	Příklady zneužívání věkové hranice trestní odpovědnosti z praxe.....	47
5.3.1	Nejčastější prohřešky, statistiky	47
5.3.2	Příčiny.....	50
5.3.3	Prevence	53
5.3.4	Příklady z praxe v ČR.....	55
5.3.5	Příklady z praxe v zahraničí	62
5.4	Ekonomické aspekty.....	63
5.5	Možná řešení dané problematiky.....	67
6	Závěr	71

7	Seznam použitých zdrojů.....	73
8	Přílohy.....	81

1 Úvod

Problematika věkové hranice trestní odpovědnosti je v současné době velice často diskutována, a to především v souvislosti s jejím možným snížením. Aktuálně jsou děti v České republice trestně odpovědné od patnácti let, i když v nedávné době byl schválen nový trestní zákoník, který měl věkovou hranici trestní odpovědnosti snížit na čtrnáct let. Ještě před tím, než nabyl účinnosti, ale byla schválena jeho novela, která počátek trestní odpovědnosti vrátila zpět na patnáct let.

Permanentní diskuze týkající se této problematiky vychází z velké názorové různorodosti a to i mezi odborníky. Překvapivě lze konstatovat, že zatímco veřejnost se z převážné většiny přiklání ke snížení této věkové hranice, mezi odborníky a politiky panují mnohem větší názorové rozdíly. Snahy usilující o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti vychází především ze vzrůstající agresivity nezletilých při páchání protiprávní činnosti a z jejich využívání své beztrestnosti. Odpůrci tohoto snižování argumentují především tím, že kriminalita nezletilých jako celek klesá a kladou důraz především na prevenci, nikoli na tresty.

Důležité je porovnat význam věkové hranice trestní odpovědnosti pro správní právo a pro právo trestní. Otázka věkové hranice trestní odpovědnosti totiž úzce souvisí s oběma těmito oblastmi, a přesto má pro každou z nich jiný význam. Za závažné trestné činy totiž postih nezletilých možný je a nedostatky, které v této oblasti jsou, už se začínají legislativně řešit a to i bez snížení věkové hranice trestní odpovědnosti (novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která by umožnila uložit i dětem mladším patnácti let ochranné léčení). Naproti tomu za drobné přestupky nejsou děti mladší patnácti let trestány vůbec, tudíž z tohoto pohledu se zdá, že věkový limit hranice pro trestní odpovědnost je významnější pro oblast správního práva vzhledem k tomu, že v oblasti trestního práva lze podobného účelu dosáhnout více způsoby.

Podstatné ovšem je, co všechno by s sebou snížení věkové hranice trestní odpovědnosti přineslo. Z tohoto důvodu je důležité stanovit, za jakých podmínek by k případnému snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mělo dojít, či za jakých podmínek je lepší věkovou hranici pro trestní odpovědnost ponechat na současné výši a jaká opatření směřující ke zlepšení situace zvolit.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této práce, jejíž téma bylo zvoleno především pro jeho aktuálnost a velkou názorovou různorodost, je především posoudit význam věkové hranice trestní odpovědnosti pro správní a trestní právo, navrhnout co nejlepší řešení dané problematiky, podmínky, za kterých by k tomuto snížení mělo či nemělo dojít a zamyslet se nad důsledky případného snížení hranice trestní odpovědnosti. Při analýze této problematiky bude mimo jiné nastíněn vývoj věkové hranice trestní odpovědnosti v naší zemi, nastavení této hranice v okolních státech, vývoj kriminality nezletilých a rovněž právní úprava vztahující se k této problematice.

2.2 Metodika

Tato práce je zpracována především na základě prostudování příslušných zákonů, odborných publikací, politických diskusí týkajících se dané problematiky, diskusí s odborníky na danou oblast, novinových článků a materiálů Ministerstva spravedlnosti ČR a Ministerstva vnitra ČR. Z převážné většiny jsou využity internetové zdroje, a to především kvůli aktuálnosti informací. K vlastnímu průzkumu, který je součástí druhé z hlavních částí práce, byla použita metoda dotazníkového šetření. Získané informace byly analýzou zpracovány a pomocí syntézy shrnuty do nejdůležitějších bodů týkajících se dané problematiky.

3 Platná právní úprava

Odpovědnost nezletilých za protiprávní činy a možnost jejich postihu upravuje zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Ústavní a ochrannou výchovu upravuje zák. č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Na zachování práv dětí dbá sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

Od 1. 1. 2010 je účinný zák. č. 40/2009, trestní zákoník, který měl stanovit hranici trestní odpovědnosti na 14 let, ale ještě než nabyl účinnosti, byla schválena novela, která hranici trestní odpovědnosti stanovuje na 15 let.

4 Vývoj věkové hranice trestní odpovědnosti

4.1 Pojmy

Mládeží se rozumí děti mladší patnácti let a mladiství [1].

Dítětem mladším patnácti let se rozumí ten, kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok věku [1].

Mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání činu dovršil patnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok věku [1].

4.2 Věková hranice trestní odpovědnosti v ČR v minulosti

Ve středověku bylo možné pachatele podle věku dělit pouze do dvou skupin – na dospělé a nedospělé. Nedospělost v této době byla považována pouze za důvod ke zmírnění trestu, nikoli za skutečnost vylučující trestní odpovědnost [2].

Nové útrpné a hrdelní právo, které bylo vyhlášeno roku 1708 za císaře Josefa I., považovalo mladý věk za polehčující okolnost. Hranice mladého věku se pro dívky a chlapce lišila (chlapec 18let, dívka 15 let) [2].

Velmi významným byl pro trestní právo zákoník vydaný roku 1768 za vlády Marie Terezie, který rozlišoval tři věkové kategorie mladistvých:

- do 7 let = dětství – děti nebyly trestně odpovědné
- do 14 let = nedospělost – snížená trestní odpovědnost
- do 16 let = mladistvý věk – polehčující okolnost [2].

Zákoník o zločinech a trestech vydaný v roce 1787 za Josefa II. posunul hranici trestní odpovědnosti na 12 let, tzn. byla výrazně posunuta hranice absolutní neodpovědnosti [2].

Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích vydaný v roce 1852 zavedl dvojí hranici trestní odpovědnosti. Za klíčový považoval věk 10 a 14 let. V dětství, do deseti let, byla trestnost vyloučena (byla vyloučena i přičetnost), nedospělost (10-14 let) byla důvodem pro zmenšenou trestní odpovědnost (přičetnost částečná) a pro mladistvé (nad 14 let) byly tresty zmírněny [2].

V roce 1931 rozlišoval první československý zákon o trestním soudnictví nad mládeží nedospělé (do 14 let), kteří nebyli trestně odpovědní, a mladistvé (14-18 let), u kterých byla trestní odpovědnost relativní, což znamená, že k tomu, aby byl mladistvý trestně odpovědný, musel dosáhnout i odpovídajícího mravního a intelektuálního vývoje. Trestní odpovědnost zde byla spojena s ukončením povinné školní docházky [2].

Od roku 1950 vychází trestní odpovědnost znovu z trestní odpovědnosti absolutní a pravděpodobně i z tohoto důvodu byla věková hranice trestní odpovědnosti opět zvýšena na 15 let [2].

4.3 Věková hranice trestní odpovědnosti v zahraničí

Na vhodné nastavení věkové hranice trestní odpovědnosti není jednotný názor, ba naopak názory na to, zda je lepší nižší, či vyšší hranice trestní odpovědnosti, jsou výrazně rozdílné. Tato nesourodost názorů se promítá i do stanovení věkového limitu trestní odpovědnosti v ostatních státech. Pokud budeme srovnávat naši právní úpravu této problematiky s ostatními státy, nalezneme státy s výrazně nižší hranicí trestní odpovědnosti, než je u nás, na druhou stranu nalezneme i státy, ve kterých je hranice trestní odpovědnosti nastavena výše než u nás. Ve většině států začíná trestní odpovědnost kolem čtrnáctého nebo patnáctého roku věku.

Kromě stanovení věku, od kterého jsou děti trestně odpovědné, je významný i způsob, jakým se k nezletilým či mladistvým přistupuje, to, zda mluvíme o trestní odpovědnosti absolutní, či relativní a případné diferencování trestní odpovědnosti podle závažnosti činů.

Jako zástupce států, které mají hranici trestní odpovědnosti nižší než my, lze jmenovat především Irsko, Hongkong a Singapur s hranicí 7 let, ve Skotsku, na Bermudách a

v Uruguayi je tato hranice 8 let, na Maltě 9 let, v Anglii, Švýcarsku, na Novém Zélandu, v Severním Irsku a Malajsii 10 let, v Turecku 11 let, v Řecku, Nizozemí, Kanadě, Izraeli a na Kypru 12 let a ve Francii, Alžíru a Uzbekistánu 13 let [3, 4, 5, 6, 7]. V jednotlivých státech USA se věková hranice trestní odpovědnosti liší, většinou se pohybuje v intervalu od sedmi do třinácti let. Největší počet států USA má věkovou hranici trestní odpovědnosti stanovenou na jedenácti a dvanácti letech (16 států má hranici 11 let, 16 států 12 let, 6 států dokonce 7 let) [6].

Vyšší hranice trestní odpovědnosti je naproti tomu například ve Španělsku, Portugalsku, v Argentině, kde jsou děti trestně odpovědné od 16 let, v Polsku, kde je tato hranice sedmnáct let a v Belgii, Peru a na Filipínách, kde trestní odpovědnost začíná až v osmnácti letech [6].

Jak již bylo řečeno, asi nejpočetnější je skupina států, kde trestní odpovědnost začíná ve čtrnácti nebo v patnácti letech. Mezi tyto státy patří Německo, Rakousko, Itálie, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Estonsko, Rusko, Rumunsko, Bulharsko, Čína, Vietnam a Japonsko s trestní odpovědností od čtrnácti let [4, 5, 7]. Trestně odpovědní od patnácti let jsou ve Švédsku, Finsku, Dánsku, Norsku, na Islandu a v Egyptě [6, 8, 9]. Přehledná tabulka vybraných států s věkovou hranicí počátku trestní odpovědnosti je zpracována v *příloze č. 1*.

Ke státům s nejnižší hranicí trestní odpovědnosti patří z evropských zemí **Švýcarsko**, kde je hranice trestní odpovědnosti deset let. Je zde hustá síť dobře fungujících preventivně orientovaných sociálních zařízení a soudci zde nařizují konkrétní opatření směřující k pozitivnímu ovlivnění chování mladistvého. Tím je problém v chování nezletilého zachycen včas a většinou dojde k nápravě. V případě nejzávažnějších trestných činů lze nezletilému uložit obecně prospěšné práce či peněžní pokutu, mladistvým od patnácti let jeden rok odnětí svobody, což znamená, že i přes nesrovnatelně nižší věkovou hranici trestní odpovědnosti lze ve Švýcarsku za nejzávažnější trestné činy uložit trest nižší než v naší republice. Přesto tam jsou tyto nejzávažnější trestné činy páčány méně než u nás [10].

Systém trestní justice mládeže v Anglii

Děti jsou v Anglii trestně odpovědné od deseti let. Systém trestní justice mládeže je platný pro děti mezi deseti až sedmnácti roky. Děti do patnácti let jsou obvykle umísťovány do nápravných dětských domovů. Za velmi závažnou a opakovanou trestnou činnost mohou být ovšem i děti mezi 12ti a 14ti roky umístěny do vězení a naprosto výjimečně i děti od deseti let. Cílem anglického systému soudnictví mládeže je prevence páchaní a recidivy trestné činnosti mládeže. Trestní a přestupkový zákon je platný od roku 1998. Funguje zde v podstatě systém 3-krát a dost, kdy při prvním porušení zákona je nezletilému uloženo napomenutí, při druhém poslední varování a při třetím se dostává před soud pro mládež. Do nápravných zařízení jsou nezletilí umísťováni nezávislou státní institucí s názvem **Rada pro soudnictví mládeže**, která řeší trestnou činnost mládeže, definuje národní standardy, sleduje funkčnost systému a zabývá se poradenstvím. Jejím hlavním cílem je prevence trestné činnosti, k čemuž je nutná především včasná identifikace rizikových faktorů, zaměření na nezletilé z rizikových skupin a primární prevence [11].

Na základě reformy vznikly v roce 1998 **týmy pro mladistvé pachatele**, což jsou multidisciplinární seskupení odborníků pracujících s delikventní mládeží v různých oblastech. Základními cíli týmu jsou podpora rodičovské zodpovědnosti, odškodnění obětí, rychlost řešení a aplikace principů restorativní justice. Tyto týmy fungují na lokální úrovni [11].

Všechna nápravná zařízení v Anglii spravuje a část z nich i financuje Rada pro soudnictví mládeže. Ta je také odpovědná za umísťování mládeže do těchto zařízení, tedy o typu zařízení, do kterého je dítě umístěno, rozhoduje výhradně Rada. Soud stanoví pouze délku trestu. **Nápravná zařízení** můžeme rozdělit do 3 základních typů:

- *věznice pro mladistvé*, které jsou převážně státní.
- *nápravně-vzdělávací centra*, která jsou soukromá.
- *nápravné dětské domovy*, které jsou určeny pro děti mezi deseti a patnácti lety. Tato zařízení jsou nejlépe personálně zajištěna, většinou jsou státní, výjimečně i soukromá [11].

Mladiství jsou v těchto zařízeních ubytováni jednotlivě, po dvou pouze po vzájemném souhlasu. Všechny náklady na ubytování hradí Rada [11].

Programy a opatření pro mladistvé pachatele

- *Program pro začleňování mládeže* je dobrovolný preventivní program pro nejrizikovější mládež v dané lokalitě, jeho cílem je nasměrovat mládež ke konstruktivnímu trávení volného času
- *Program pro bezpečnější školy* - policisté ve školách vytipovávají rizikové žáky
- *Programy pro rodiče*, jejichž cílem je podporovat odpovědnost rodičů
- *Mentoring* – mladistvý delikvent je doprovázen mentorem (dospělou osobou, která o něj dobrovolně pečuje)
- *Program intenzivního dohledu a dozoru*, který je určen pro mladistvé pachatele závažných trestných činů a jde o nejpřísnější alternativu nahrazující odnětí svobody. Dohledem se rozumí pravidelný kontakt dotyčného s pracovníkem týmu pro mladistvé, dozor může být zajištěn buď nepřetržitým elektronickým monitorováním pomocí náramku na noze nebo hlasovým ověřením prostřednictvím dvou telefonátů denně, zda se dotyčný v danou dobu zdržuje doma. Tento program funguje od roku 2001.
- *Program intenzivní náhradní rodičovské péče* – pro pachatele závažných trestných činů s problematickým rodinným zázemím. Mladistvý je umístěn na 1 rok do náhradní rodiny. Program funguje od roku 2005.
- *Program pro resocializaci a následnou péči* – pro delikventy se závislostí na návykových látkách nebo s psychickými problémy, kteří brzy budou propuštěni z vazby. Program je dobrovolný.
- *Ilbertonský auto – moto projekt* vychází ze zájmu mladých lidí o automobily, motorky a motokáry a umožňuje jim zdarma se naučit opravovat auta a případně i získat osvědčení.

- *Příkaz k postoupení a panel pro mladistvé pachatele* – příkaz k postoupení je forma odklonu a může být uložen nezletilým pachatelům, kteří ještě nebyli trestáni a k činu se doznali. Jeho integrální součástí je panel pro mladistvé pachatele, který celý případ projedná.
- *Včasná intervence* se zaměřuje na rizikovou mládež mezi osmi a třinácti roky.
- *Podpora obětí*, jejímž cílem je podpora obětí a svědků trestné činnosti.
- *Restorativní přístupy ve školách*
- *Projekt RESET* je reakcí na velkou míru recidivy u mladých pachatelů. Cílem je efektivní propojení činnosti všech příslušných institucí [11].

4.4 Aktuální věková hranice trestní odpovědnosti v České republice

Věková hranice trestní odpovědnosti je v současné době v České republice stanovena na patnáct let. Tematika jejího snižování je v posledních letech velice často diskutována. Nejde už ovšem jen o diskuse nárazové, které by následovaly přímo po spáchání závažných trestných činů nezletilými, ale jde o diskuse víceméně permanentní. Jisté je, že se tato problematika musí řešit. Velkým problémem je nejednotnost a až extrémní různorodost názorů.

Stačí se podívat na modely, které fungují v zahraničí – například v rámci evropských států lze jmenovat Anglii, kde jsou děti trestně odpovědné od 10 let, naproti tomu v Belgii je hranice trestní odpovědnosti 18 let. Z takového extrémního rozdílu mezi stanovenou hranicí trestní odpovědnosti v různých státech je zřejmé, že tato problematika je ve skutečnosti mnohem širší, než by se na první pohled mohlo zdát. Nejde totiž zdaleka jen o to, od kolika let jsou děti trestně odpovědné. I dětem, které ještě trestně odpovědné nejsou, lze po spáchání závažného trestného činu uložit ochrannou výchovu. Svým způsobem tedy lze potrestat i dítě, které ještě trestně odpovědné není. Z toho plyne, že s problematikou stanovení hranice trestní odpovědnosti velice úzce souvisí systém nápravných zařízení. Tento systém jinak funguje v zemích, kde jsou děti trestně odpovědné od deseti let

(speciální zařízení pro nezletilé a rozdílné zacházení než s dospělými), a jinak ve státech, kde je trestní odpovědnost od šestnácti nebo osmnácti let (podobné zacházení jako s dospělými) [6].

Jak již bylo zmíněno, postih dětí, které ještě nejsou trestně odpovědné, tedy možný je. Ovšem především v případě zvlášť závažných trestných činů je propuštění dětí ze zařízení, do kterého byly umístěny, po dosažení plnoletosti s čistým trestním rejstříkem dost neadekvátní. Kromě práv dětí, které se něčím provinily, by totiž zákon měl dbát především na práva nevinných lidí včetně dětí, které se mohou stát a často stávají dalšími oběťmi pachatelů, kteří se již v dětském věku nezákonně činnosti dopouštěli, ale po dosažení plnoletosti byli ze zařízení propuštěni.

Tato problematika by měla být z části vyřešena novelou zákona o soudnictví ve věcech mládeže (v současné době schválena poslanci), která by umožnila i dětem mladším patnácti let uložit ochranné léčení, které na rozdíl od ochranné výchovy může být doživotní [12, 13].

V naší republice se až na výjimky řeší v podstatě pouze dvě alternativy nastavení věkové hranice trestní odpovědnosti, a těmi jsou hranice čtrnácti, nebo patnácti let. Naprosto zásadní pro tuto problematiku byly poslední dva roky, kdy byl nejprve v roce 2009 přijat nový trestní zákoník, podle kterého se měla hranice trestní odpovědnosti snížit z patnácti let na čtrnáct. Tato změna měla platit od 1. ledna 2010. Ještě před tím, než tento zákon nabyl účinnosti, byl ovšem novelizován a hranice trestní odpovědnosti byla „vrácena“ na patnáct let. Věková hranice trestní odpovědnosti čtrnácti let tedy vůbec účinnosti nenabyla [14, 15].

Jeden z prvních vážných pokusů o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti učinil poslanec ODS Ing. Radim Chytka v roce 2003. Jeho návrh byl iniciován především vzrůstající dětskou kriminalitou. Chytka návrh zdůvodnil tím, že nezletilí při páchání přestupků a trestných činů spoléhají na svoji beztrestnost a zdůraznil, že čím dříve nezletilí pochopí, co se smí a co se nesmí, tím lépe pro ně samotné i pro společnost. Připomněl i rychlejší fyzický i psychický vývoj nezletilých. V současné době se Ing. Radim Chytka zasadil o změnu věkové hranice trestní odpovědnosti v novém trestním zákoníku a

jednoznačně se postavil proti novele tohoto zákona, která hranici trestní odpovědnosti vrátila zpět na 15 let [16].

S dalším návrhem na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti přišel v roce 2004 Pavel Němec, tehdejší ministr spravedlnosti. Ten problematiku pojal komplexně a v závislosti na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti navrhl i vydávání občanských průkazů ve čtrnácti letech a rovněž legální pohlavní život od stejného věku. Šance tohoto návrhu se zdály být relativně vysoké, zvláště proto, že s ním Němec přišel v době, kdy byla společnost otřesena čtyřmi brutálními vraždami spáchanými nezletilými. Němec svůj návrh zdůvodnil především rychlejší vospělostí dětí. Zdůraznil posuzování schopnosti vnímání pachatele, kdy, pokud se ukáže, že si dítě důsledky svého činu opravdu neuvědomovalo, souzeno za trestný čin není, protože nejsou naplněna kritéria trestného činu (stejně jako to funguje u pachatelů neschopných vnímat nebezpečnost svého činu). Vnější ostrahu nápravných zařízení pro nezletilé by podle Němce měla zajišťovat vězeňská správa, s dětmi by měli pracovat speciální pracovníci z oboru dětské psychologie a pedagogiky [17].

Nový trestní zákoník (zák. č. 40/2009 Sb.), který snížil věkovou hranici trestní odpovědnosti z patnácti let na čtrnáct, byl v Senátu schválen dne 8. 1. 2009. Zákoník představuje úplnou revizi do té doby platného zákona z roku 1961, který už byl mnohokrát novelizován. Účinnosti měl nabýt 1. 1. 2010 [15].

12. 8. 2009 ovšem prezident České republiky Václav Klaus podepsal zákon ze dne 7. 8. 2009, který zákon č. 40/2009 Sb. mění a hranici trestní odpovědnosti stanovuje na 15 let. Autorkami této novely jsou komunistické poslankyně Zuzana Bebarová-Rujbrová a Kateřina Konečná [14].

V poslední době, kdy byly v souvislosti s novým trestním zákoníkem a jeho následnou novelou vedeny mnohačetné diskuze o věkové hranici trestní odpovědnosti, se začalo stále více politických představitelů přiklánět k názoru, že to, zda bude věková hranice trestní odpovědnosti stanovena na čtrnáct, či patnáct let není klíčové, protože ani to nevyřeší nejzávažnější kriminalitu mladších dětí. Těmto představitelům jde tedy v první řadě o vyřešení kriminality nezletilých v oblasti těch nejzávažnějších trestných činů. Začal se objevovat názor, že za tímto účelem by bylo přínosné věkovou hranici trestní odpovědnosti

pro ty nejzávažnější trestné činy zcela prolomit. Mezi zastánce tohoto postoje se řadí například ČSSD, ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil a bývalá ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová [18, 19, 20].

V podstatě o to samé usiluje novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která byla v současné době schválena poslanci a která umožňuje nařídit pachatelům zvláště závažných trestných činů ochranné léčení, které může trvat až doživotně (na rozdíl od ochranné výchovy, která trvá do osmnácti, maximálně devatenácti let) [12, 13]. Je tedy patrné, že tímto opatřením je dosaženo téměř stejného účelu jako prolomením věkové hranice trestní odpovědnosti pro zvláště závažné trestné činy (pokud by nezletilí pachatelé byli umístěováni do speciálních zařízení pro nezletilé, nikoli věznic). V současné době, kdy tuto problematiku nejzávažnějších trestných činů páchaných nezletilými ještě upravenou nemáme, je tato novela velice přínosná. Dlouhodobě ovšem i přes to, že dosahuje téměř stejného výsledku, by podle mého názoru bylo prolomení věkové hranice trestní odpovědnosti pro zvláště závažné trestné činy důležité už z toho důvodu, že vědomí toho, že jsou nezletilí odpovědní za tyto trestné činy, může mít na nezletilé významný psychologický účinek.

Dalším diskutovaným opatřením je zřízení prvních detenčních ústavů pro děti mladší patnácti let, o čemž se v současné době jedná. Detenční ústav je speciálně střežená léčebna pro pachatele s těžkou poruchou osobnosti nebo pro pachatele, jež není možné stíhat pro nepřičetnost. Tyto ústavy jsou nezbytné, protože slouží pro pachatele, kteří jsou nemocní a zároveň nebezpeční, proto je nutné je izolovat od společnosti a pracovat s nimi. Tyto ústavy může zřídit pouze ministerstvo spravedlnosti. Detenční ústavy pro nezletilé by měly vzniknout v Boleticích na Děčínsku a v Ostravě (Polance nad Odrou). Tato zařízení byla vybrána z toho důvodu, že pracují s nejvíce problémovými nezletilými s těžkými poruchami chování. V zařízeních bude fungovat i zdravotnický personál a ostraha, dále budou zvýšeny zdi kolem objektu. Zařízení v Polance je navíc po nákladné rekonstrukci, do které bylo investováno téměř 142 milionů Kč. Zařízení bylo přizpůsobeno zahraničním vzorům a v podstatě neumožňuje útěk. Jeho kapacita by měla být rozšířena na 30 míst (z dvanácti) [21, 22].

Z velké názorové nejednotnosti ohledně této problematiky vyplývá i názorová různorodost politických stran.

Pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na čtrnáct let je jednoznačně **TOP 09**. Tato politická strana je zásadně pro snížení této hranice především v případě zvlášť závažných trestných činů. Chce, aby za zvlášť závažné trestné činy měli nezletilí i záznam v trestním rejstříku, a pokud by byl pachatel nemocný, má se léčit - ovšem bez možnosti volného pohybu ve společnosti [23].

ČSSD v této problematice zaujímá z našich politických stran pravděpodobně nejradikálnější postoj, protože v roce 2010 přišla s návrhem věkovou hranici trestní odpovědnosti zcela zrušit. Pachatele nejzávažnějších trestných činů by podle sociálních demokratů měli být posuzováni bez ohledu na věk. MUDr. David Rath tento postoj vysvětlil následovně: „Každý člověk vyspívá různě rychle. Zkoumala by se jeho schopnost se ovládnout“ [19].

ODS by malé pachatele poslala do izolace. Za závažný trestný čin by podle nich mělo být možné nařídít mladým pachatelům časově neomezené ochranné léčení. Ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil upřesňuje: „Pokud by hrozila recidiva, mohl by být pachatel od společnosti izolován do konce života“ [24].

Prolomení věkové hranice patnácti let pro trestní odpovědnost přichází v úvahu pro **Zemanovce**, ovšem pouze v případě velice závažných trestných činů [24].

Proti snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na čtrnáct let jsou **KDU-ČSL**, **Věci veřejné** a **KSČM**. Věci veřejné by místo izolace malých vrahů navrhovali jejich trvalé monitorování, Cyril Svoboda z KDU-ČSL tento postoj vysvětluje především souvislostí hranice patnácti let s vydáváním občanských průkazů a ukončením povinné školní docházky a Zuzana Bebarová-Rujbrová zdůrazňuje smysl převýchovy, nikoli trestu [24].

Naopak podle průzkumů veřejného mínění a anket mezi laickou veřejností poměrně jednoznačně převládá názor, že věková hranice trestní odpovědnosti by se snížila na 14 let měla. Například podle ankety dostupné na internetovém zpravodajském serveru iDnes.cz se z celkových 13 224 hlasujících 12 384 přiklání ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let, pouze 840 je proti [19].

4.5 Právní úprava dané problematiky

4.5.1 Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Odpovědnost nezletilých za protiprávní činy se posuzuje podle zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (ze dne 25. 6. 2003). V tomto zákoně jsou upraveny podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku. Řízení vedená s dětmi mladšími patnácti let a nezletilými musí předcházet a zamezovat páčání protiprávních činů a mají vést k odpovídajícímu společenskému uplatnění dotyčného. Zákon platí pro ty, kdo v době spáchání činu nepřekročili 18. rok věku [1].

Pojmy:

- mládeží se rozumí děti a mladiství
- dítě mladší patnácti let v době spáchání činu nedovršilo 15. rok věku
- mladistvý v době spáchání činu dovršil 15. a nepřekročil 18. rok věku
- protiprávním činem je provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný
- opatřeními jsou u mladistvých výchovná, ochranná a trestní opatření, u dětí do patnácti let opatření ukládaná dětem mladším patnácti let
- činnými orgány jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež

Při řízení i uložení opatření podle tohoto zákona se musí přihlížet k osobnosti, věku, rozumové a mravní vyspělosti dotyčného. Soudnictví ve věcech mladistvých vykonávají soudy pro mládež [1].

Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let je upraveno v Hlavě III tohoto zákona. Zákon říká, že „*dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné*“. Pokud se dítě do patnácti let dopustí činu jinak trestného, soud pro mládež učiní opatření, která jsou potřebná k jeho nápravě [1].

Řízení o uložení opatření je možné zahájit na základě návrhu státního zastupitelství nebo z vlastní iniciativy soudu pro mládež (řízení o návrhu na uložení opatření podaného někým jiným než státním zastupitelstvím bude zastaveno). Účastníky řízení jsou nezletilé dítě, jeho zákonní zástupci, orgán sociálně – právní ochrany dětí, osoby, jimž bylo dítě svěřeno do výchovy, a další osoby, o jejichž právech a povinnostech se má v řízení jednat. Tato jednání jsou neveřejná: *„Nerozhodne-li soud pro mládež jinak, konají se jednání ve věcech uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, s vyloučením veřejnosti; účast při jednání soud pro mládež vždy povolí úředníkům Probační a mediační služby.“* Výsledek řízení může být ve veřejných sdělovacích prostředcích zveřejněn až po právní moci rozhodnutí, jímž bylo řízení skončeno, a pouze bez uvedení příjmení a jména dítěte a dalších účastníků řízení [1].

Pokud se dítě mladší patnácti let dopustí činu jinak trestného, může mu soud pro mládež uložit následující opatření: výchovnou povinnost, výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka a ochrannou výchovu. *„Ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a bylo mladší patnácti let.“* Současně může být uloženo i více opatření. *„O uložení opatření soud pro mládež rozhoduje rozsudkem. O zamítnutí návrhu státního zástupce, o zastavení řízení, o upuštění od uložení opatření a o zrušení uloženého opatření rozhoduje soud pro mládež usnesením.“* [1].

Náklady za poskytnutí právních služeb (odměna, náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas) náleží advokátovi, jenž vykonával funkci opatrovníka dítěte. Tyto náklady hradí stát. V odůvodněných případech může soud pro mládež přiznat státu náhradu těchto nákladů a to proti dítěti, jeho zákonným zástupcům atd., pokud to po nich lze spravedlivě žádat a jejich majetkové poměry to odůvodňují. Pokud byla náhrada nákladů uložena více osobám, poskytují ji státu společně a nerozdílně [1].

Trestní odpovědnost mladistvých je upravena v Hlavě II tohoto zákona. Zákon říká, že *„Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.... Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění.“* Zánik trestnosti je

za určitých podmínek možný v případě, že dotyčný projeví účinnou lítost nebo promlčením trestního stíhání [1].

Mladistvým lze uložit výchovná, ochranná a trestní opatření. Od uložení trestního opatření může soud pro mládež upustit a na mladistvého se potom hledí, jako by nebyl odsouzen. Při upuštění nebo podmíněném upuštění od trestního opatření lze mladistvému uložit výchovná opatření. Ty lze použít rovněž vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření. Výchovná opatření mohou být uložena u podmíněného odsouzení maximálně na dobu současně stanovené zkušební doby či podmíněného odložení peněžitého opatření, samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, a to nejdéle na tři roky [1].

Mezi **výchovná opatření** se řadí:

- dohled probačního úředníka (účelem tohoto opatření je kontrola a sledování mladistvého, způsobu výchovy jeho rodičů a snížení pravděpodobnosti opakování trestné činnosti),
- probační program (program zahrnující sociálně prospěšnou činnost, sociální výcvik, psychologické poradenství, terapeutický, vzdělávací, rekvalifikační program atd. - cílem těchto programů je, aby se mladistvý vyhnul protizákonnému chování, probační program je schvalován ministrem spravedlnosti),
- výchovné povinnosti (bydlet s rodiči nebo jiným dospělým, který nese za výchovu nezletilého odpovědnost, zaplatit peněžitou částku obětem trestné činnosti, společensky prospěšná činnost ve volném čase, nahradit podle svých možností způsobenou škodu, léčit se ze závislosti na návykových látkách),
- výchovná omezení (zákaz navštěvovat určité akce, místa, stýkat se s určitými osobami, užívat návykové látky, účastnit se hazardních her aj.) a
- napomenutí s výstrahou (důrazné vytknutí protiprávnosti činu a upozornění na důsledky při jeho případném opakování, možnost přenechat postižení nezletilého na jeho zákonném zástupci nebo škole) [1].

Tato opatření usměrňují život mladistvého, čímž podporují a zajišťují jeho výchovu [1].

Mezi **ochranná opatření** patří: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabavení věci a ochranná výchova. Účelem těchto opatření je kladně ovlivnit vývoj mladistvého (především mravní, sociální a duševní) a zároveň také ochrana společnosti před proviněními páchanými mladistvými. Ochrannou výchovu je možné uložit pouze podle tohoto zákona, ostatní uvedené prostředky podle trestního zákoníku [1].

Mezi **trestní opatření** patří: obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na určité společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněně. „*Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Nepodmíněné odnětí svobody může soud pro mládež mladistvému uložit jen tehdy, jestliže by s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo předchozí použitá opatření uložení jiného trestního opatření zjevně nepostačovalo k dosažení účelu tohoto zákona. V případě, že mladistvý spáchal provinění, za které trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a že povaha a závažnost provinění je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoká, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na pět až deset let.*“ [1].

Informace, které obsahují jméno a příjmení mladistvého nebo které by umožnily identifikaci mladistvého, se nesmí zveřejňovat [1].

4.5.2 Zák. č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Tímto zákonem ze dne 5. února 2002 je u nás upraven výkon ústavní a ochranné výchovy.

Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči musí být zajištěno právo všech dětí na výchovu a vzdělávání (na základě ústavních principů a mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách).

„S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku.“ Účelem těchto zařízení je zajistit nezletilému (především ve věku od 3 do 18 let), popř. zletilé osobě do 19 let, náhradní výchovnou péči. „Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte.“ [25].

Zařízeními rozumíme diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Tato zařízení poskytují péči dětem s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou a dětem, u kterých bylo nařízeno předběžné opatření. Zřízení mohou poskytovat plné zaopatření zletilé nezaopatřené osobě (po ukončení ústavní a ochranné výchovy), která se připravuje na budoucí zaměstnání, maximálně do věku 26 let [25].

Dětem a nezaopatřeným osobám je v zařízeních poskytováno plné přímé zaopatření, které představuje: stravu, ubytování, šaty, učební pomůcky a potřeby, úhradu nákladů nezbytně nutných na vzdělání, úhradu nákladů na zdravotní péči a léčiva, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, úhradu nákladů na dopravu do školy, kapesné a osobní dary při odchodu zletilých ze zařízení [25].

Základní organizační jednotku pro práci s dětmi v těchto zařízeních představuje výchovná nebo rodinná skupina. Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v diagnostickém a výchovném ústavu je výchovná skupina. V diagnostickém ústavu jsou do skupiny zařazeny 4-8 dětí, ve výchovném ústavu 5-8 dětí. V dětském domově a dětském domově se školou je základní organizační jednotkou rodinná skupina. Tu v dětském domově tvoří 6-8 dětí a v dětském domově se školou 5-8 dětí [25].

Diagnostický ústav je zařízení, jež děti přijímá na základě komplexního vyšetření a umísťuje je do dětských domovů, dětských domovů se školou a výchovných ústavů. Diagnostický ústav plní funkce: diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační a koordinační. Pobyť dítěte v diagnostickém ústavu obvykle trvá zhruba 8 týdnů. Do dětského domova, dětského domova se školou a výchovného ústavu může být dítě umístěno pouze diagnostickým ústavem, v jehož územním obvodu se

zařízení nachází. Při umístování dítěte do zařízení se bere ohled na bydliště jeho zákonných zástupců či osob zodpovědných za jeho výchovu (umístění co nejbližší). „*Diagnostický ústav poskytuje po dobu nezbytně nutnou péči dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou zadrženým na útěku z jiných zařízení, popřípadě z místa pobytu nebo přechodného ubytování....*“ Rovněž na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření poskytuje péči dětem zadrženým na útěku od osob odpovědných za jejich výchovu [25].

„*Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.*“ Dětský domov plní především funkci výchovnou, vzdělávací a sociální. Do dětského domova mohou být umístěny děti obvykle ve věku od 3 do 18 let a rovněž nezletilé matky s jejich dětmi [25].

Dětské domovy se školou zajišťují péči dětem s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování nebo vyžadují výchovně léčebnou péči pro svou duševní poruchu (přechodnou nebo trvalou), a nebo dětem s uloženou ochrannou výchovou. Do těchto zařízení jsou obvykle zařazovány děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky [25].

„*Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.*“ Výchovný ústav plní především funkci výchovnou, vzdělávací a sociální. Výjimečně může být do výchovného ústavu umístěno i dítě mladší patnácti let [25].

„*V zařízeních, ve kterých jsou umístěny děti s uloženou ochrannou výchovou, jsou používány speciální stavebně technické prostředky k zabránění útěku těchto dětí. Na základě rozhodnutí ředitele zařízení je dále možné v těchto zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti dětí, zaměstnaných osob a svěřeného majetku využívat audiovizuální systémy.*“ Audiovizuální systémy lze využívat ke kontrole okolí budovy, vnitřních prostor, do kterých nemají děti přístup, a ke kontrole chodeb a místností určených pro zaměstnance. O umístění této techniky musí být dopředu informovány všechny děti umístěné v zařízení a rovněž všichni jeho zaměstnanci [25].

„Preventivně výchovná péče je poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování či s již rozvinutými projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.“ Preventivně výchovnou péči poskytují střediska nebo diagnostický ústav formou ambulantních, celodenních nebo internátních služeb. V případě celodenní a internátní péče je klientům za úplaty poskytována strava a ubytování. Výše této úplaty se rovná nákladům na stravu a ubytování podle zvláštních předpisů a úhradu této částky je nutné provést před přijetím klienta do zařízení [25].

Pedagogičtí pracovníci těchto zařízení děti vychovávají a vzdělávají v souladu se stanovenými cíli výchovy a vzdělávání. Tito pracovníci musí splňovat podmínky dané zvláštním právním předpisem a podmínku psychické způsobilosti, která se zjišťuje psychologickým vyšetřením. Psychologický posudek je platný 7 let ode dne vydání. Psychickou způsobilost zjišťuje osoba, která má akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost [25].

Dítě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou má právo na plné přímé zaopatření, rozvoj svých schopností a sociálních dovedností, respektování lidské důstojnosti, umístění společně se svými sourozenci (pokud tomu nebrání významné okolnosti), vhodné podmínky ke vzdělávání, náboženskou svobodu, právo být seznámeno se svými právy a povinnostmi, radit se s obhájcem a opatrovníkem, účastnit se aktivit zařízení v rámci výchovného programu, podávat žádosti, stížnosti a návrhy řediteli a pedagogickým pracovníkům zařízení a požadovat jejich odeslání úřadům, udržovat kontakt s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami a samostatně se souhlasem pedagogického pracovníka opustit zařízení za účelem vycházky (poslední bod se týká pouze dětí s nařízenou ústavní výchovou) [25].

Dítě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou je povinné dodržovat pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců zařízení, šetrně zacházet se svěřenými předměty, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat pořádek a čistotu, dodržovat bezpečnostní předpisy a pokyny, se kterými bylo seznámeno, z vlastních příjmů hradit náklady na přepravu do zařízení při jeho neoprávněném opuštění atd. [25].

Rodiče mají povinnost hradit příspěvek na péči poskytovanou dětem v těchto zařízeních. Příspěvek za kalendářní měsíc je součinem příspěvkové základny a koeficientu. Příspěvková základna je 1 000 Kč pro děti do 6 let, 1 150 Kč pro děti od 6 do 10 let, 1 300 Kč pro děti od 10 do 15 let a 1 450 Kč pro děti starší patnácti let a nezaopatřené osoby. Na hrazení příspěvku se rodiče podílejí stejným dílem. Dětem, kterým je poskytováno plné přímé zaopatření, náleží kapesné v maximální výši 45 Kč/měsíc pro děti do 6 let, 120 Kč/měsíc pro děti od 6 do 10 let, 210 Kč/měsíc pro děti od 10 do 15 let a 300 Kč/měsíc pro děti nad 15 let. Dohled nad zařízeními provádí státní zastupitelství, v jehož obvodu se zařízení nachází [25].

Výchovný ústav v Boleticích

Výchovný ústav v Boleticích u Děčína je jediné zařízení v České republice, kde se nachází oddělení pro děti s extrémními poruchami chování. Do tohoto oddělení mohou být umístěny děti ve věku od šesti do patnácti let. Děti s uloženou ochrannou výchovou mohou na procházky pouze v doprovodu vyškoleného pracovníka. Děti z tohoto oddělení mají vlastní třídy v odděleném podlaží. Na šest chovanců připadají tři pedagogové. Každých osm týdnů se podává posudek, zda je nutné, aby dítě na tomto oddělení dále setrvalo. Z tohoto oddělení dítě přechází do zařízení s volnějším režimem, nebo pokud v něm zůstane až do ukončení povinné školní docházky (15 let), přechází do podobného zařízení v Ostravě, které je určeno mládeži starší patnácti let s extrémními poruchami chování [26].

4.5.3 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla podepsána jménem ČSFR dne 30. září 1990 v New Yorku [27].

Úmluva říká, že „...podle zásad vyhlášených v Chartě Spojených národů je uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech příslušníků lidské rodiny základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě“. Dále Úmluva uvádí, že dítě má nárok

na zvláštní péči a pomoc, rodina má vytvářet přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů, především dětí [27].

Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, která nedosáhla zletilosti dříve. Práva stanovená touto Úmlouvou se vztahují na všechny děti bez diskriminace rasy, pohlaví, barvy pleti, náboženství atd. *„Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnyými orgány.“* Každé dítě má přirozené právo na život. Dítěti se *„poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.... Oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.“* [27].

Čl. 37 této úmluvy se zabývá podmínkami zbavení dětí svobody a jejich právy. Říká:

„Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečí aby:

a) žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Za trestné činy spáchané osobami mladšími osmnácti let nebude ukládán trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění na svobodu;

b) žádné dítě nebylo nezákonně nebo svévolně zbaveno svobody. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem a používá se pouze jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu;

c) s každým dítětem zbaveným svobody bylo zacházeno s lidskostí a s úctou k vrozené důstojnosti lidské bytosti a způsobem, který bere ohled na potřeby daného věku. Především musí být každé takové dítě umístěno odděleně od dospělých, leda že by se uvážilo, že neoddělovat je od dospělých je v jeho vlastním zájmu, a s výjimkou závažných okolností musí mít právo udržovat písemný a přímý styk se svou rodinou;

d) každé dítě zbavené svobody mělo právo okamžitého přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci, jakož i právo odvolávat se k soudu nebo jinému pravomocnému, nezávislému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody a v každém takovém případě na přijetí neodkladného rozhodnutí.“ [27].

Článek 40 Úmluvy řeší podmínky při obvinění a obžalování dětí:

„1. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají právo dítěte obviněného, obžalovaného nebo uznaného vinným z porušení trestního práva na takové zacházení, které rozvíjí smysl dítěte pro důstojnost a čest, které znovu posiluje úctu dítěte k lidským právům a základním svobodám jiných a bere ohled na věk dítěte, napomáhá znovuzачlenění a zapojení dítěte do prospěšného působení ve společnosti.

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zejména zabezpečují, aby:

a) žádné dítě nebylo obviněno, obžalováno nebo uznáno vinným z porušení trestního práva pro jednání nebo opomenutí, která nebyla zakázána vnitrostátním nebo mezinárodním právem v době, kdy k nim došlo;

b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky:

i) být považováno za nevinné až do doby, kdy podle zákona je prokázána vina;

ii) být okamžitě a přímo, v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce, informováno o obviněních proti němu vznášených a mít při přípravě a při uplatnění své obhajoby právní nebo jinou potřebnou pomoc;

iii) aby věc byla bez odkladu rozhodnuta v souladu se zákonem příslušným, nezávislým a nestranným úřadem nebo soudním orgánem ve spravedlivém procesu v přítomnosti právního zástupce nebo jiné odpovídající osoby a v přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte, ledaže by se zvažilo, že jejich přítomnost, zejména s ohledem na věk a situaci dítěte, není v jeho zájmu;

iv) aby nebylo nuceno vypovídat nebo přiznávat vinu; aby se mohlo seznamovat s výpověďmi svědků buď přímo anebo prostřednictvím jiných a aby byla zabezpečena rovnoprávná účast svědků obhajoby a hodnocení jejich výpovědi;

v) jestliže bylo rozhodnuto, že se dítě provinilo proti trestnímu zákonu, aby toto rozhodnutí, jakož i jakákoli v důsledku toho přijatá opatření, byla v souladu se zákonem přezkoumatelná vyšším pravomocným, nezávislým a nestranným orgánem nebo soudním orgánem;

vi) aby mu byla zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka, jestliže dítě nerozumí jazyku v řízení používanému nebo jím nehovoří;

vii) aby ve všech stadiích řízení bylo plně uznáváno jeho soukromí.

3. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, usilují o vypracování zákonů a zákonných procedur, o zřizování orgánů a institucí zvláště určených pro děti obviněné, obžalované nebo uznané vinnými z porušení trestního práva a zejména o:

a) stanovení nejnižší věkové hranice, před jejímž dosažením se děti považují za nezpůsobilé porušit trestní právo;

b) v případě potřeby přijetí opatření k zacházení s takovými dětmi bez užití soudní procedury za předpokladu plného dodržování lidských práv a právních záruk.

4. Je nezbytné vytvořit různé záruky, jako je pečovatelská služba, pravidla o poradenství a dozoru; konzultativní služby; zavedení zkušební lhůty; náhradní péče; programy vzdělávání a přípravy zabezpečení takového zacházení s dětmi, které odpovídá jejich blahu, jakož i jejich poměrům a spáchanému deliktu.“ [27].

5 Analýza dané problematiky

5.1 Výhody a nevýhody případného snížení věkové hranice trestní odpovědnosti

K rozhodnutí o tom, zda věkovou hranici trestní odpovědnosti snížit ze současných patnácti let či nikoli, je nezbytné zvážit všechny důvody pro i proti tomuto snižování a rovněž také přínosy a rizika, která by případná změna tohoto věkového limitu mohla přinést.

5.1.1 Argumenty pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti

V následujících bodech jsou shrnuty nejčastější argumenty pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti:

✓ **dřívější vyspělost dětí**

Vyspělost (psychická i fyzická) nezletilých v posledních letech roste, stejně tak na základě informačního rozvoje rostou jejich znalosti a vědomosti. Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti by nevedlo k hromadnému zavírání nezletilých pachatelů, jak odpůrci snížení tohoto věkového limitu často uvádějí, ale posunulo by tuto věkovou skupinu pachatelů k mladistvým pachatelům, kteří už jsou trestně odpovědní a účelem jejich trestů je především náprava [28].

✓ **funkční model nižších věkových hranic trestní odpovědnosti ve většině okolních států**

Samozřejmě že nalezneme i státy, ve kterých je hranice trestní odpovědnosti vyšší než u nás a systém jim tam rovněž funguje. Jak již bylo zmíněno, v této problematice není důležité jen to, od kolika let jsou děti trestně odpovědné, ale zároveň i systém nápravných zařízení, který se ve státech s nízkou a vysokou hranicí trestní odpovědnosti výrazně liší. Je ovšem vhodné zmínit, že například v Anglii, kde jsou děti

trestně odpovědné od deseti let, je systém soudnictví s mládeží a zařízení pro mládež velice dobře propracován a přináší kvalitní výsledky. Z toho je patrné, že to, zda je hranice trestní odpovědnosti 14, či 15 let, není klíčové. V těchto státech je kladen důraz nejen na nápravu, ale rovněž i na účinek trestu, který vyvolává vědomí odpovědnosti, což je přínosem.

✓ **samotné jednání nezletilých, jejich vědomí a zneužívání beztrestnosti**

Není nijak výjimečné, že se nezletilí po spáchání přestupků sami přiznají k tomu, že čin provedli proto, že si byli vědomí své beztrestnosti [29].

✓ **vzrůstající agresivita nezletilých**

Přestože počet přestupků a trestných činů podle statistik policie i státního zastupitelství v posledních letech klesá, ve zprávě z roku 2010 Nejvyšší státní zastupitelství poukázalo na vzrůstající agresivitu páchaných trestných činů a na to, že se trestná činnost nezletilých přesunuje od majetkové trestné činnosti k té násilné, především loupežím [30].

✓ **ochrana společnosti (včetně dětí, a to těch nejmenších) před opakovaným nezákonným jednáním, recidivou nezletilých**

Tento argument lze považovat za jeden z nejvýznamnějších důvodů pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Odpůrci snižování věkové hranice trestní odpovědnosti totiž velice často zdůrazňují práva dětí a mluví v tomto kontextu o právech dětí, které se dopustily nějaké trestné činnosti. Argumentují prevencí, možností i nezletilé potrestat umístěním do nápravných zařízení. Ale pokud tuto problematiku vztáhneme na příklad nejzávažnějších trestných činů, neměli by se tyto odpůrci nižší věkové hranice trestní odpovědnosti zabývat také právy ostatních dětí? Právy dětí, které se nikdy žádného nezákonného jednání nedopustily, a přesto mohou být právě vinou

současné právní úpravy ohroženy někým, kdo ještě jako nezletilý spáchal nejzávažnější trestný čin, třeba vraždu, byl potrestán umístěním do nápravného zařízení a v osmnácti letech byl s čistým trestním rejstříkem propuštěn, protože zastánci patnáctileté věkové hranice trestní odpovědnosti se domnívají, že tento člověk byl pobytem v nápravném zařízení potrestán, poučen a věří či doufají, že se už nikdy takového činu nedopustí? Ano, skutečně, společnost musí dbát na práva dětí. Musí dbát na práva všech dětí, včetně těch, které se nějakým trestným činem provinily. Ale neměla by v této „honbě za spravedlností a zachováním práv dětí“ zapomínat na práva těch dětí, které se ničím neprovinily.

Bývalý ministr spravedlnosti Pavel Němec svoje snahy o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let vysvětlil následovně: *„Zkušenosti minulých let ukázaly, že i tito mladiství pachatelé jsou schopni páchat trestnou činnost promyšleně, mnohdy si vytvářejí i falešné alibi, mnohdy jsou schopni i zahlazovat své stopy, mnohdy páchají tuto trestnou činnost organizovaně, ve spolupachatelství. Čím dál tím více se tedy způsob páchání této trestné činnosti podobá trestné činnosti dospělých.“* [31].

Radim Chytka, hlavní iniciátor, který snížení věkové hranice trestní odpovědnosti prosadil do nového trestního zákoníku a byl výrazně proti novele, která tuto hranici vrací zpět na 15 let, svůj postoj vysvětluje takto: *„Brutalita těch mladistvých neustále roste, a to z jednoho prostého důvodu: mladiství se přestávají obávat postihů.“* [32].

Bývalý ředitel výchovného ústavu v Boleticích Jaroslav Žejdl se k otázce snížení věkové hranice trestní odpovědnosti vyjádřil následovně: *„Dokonce bych doporučoval, abychom si vzali příklad ze Skotska či Anglie, kde jsou děti odpovědné za své činy od 10 let. Výkon trestu se však nevykonává ve věznicích, nýbrž ve speciálních zařízeních. Se snížením hranice trestní odpovědnosti souhlasím, ale aby se ten trest nevykonával ve věznici, nýbrž ve školském a sociálním zařízení.“* Žejdl dále souhlasí s tím, že by dětské pachatelé za své činy měli mít záznam v rejstříku trestů [33].

Aleš Hambálek, zástupce ředitele Výchovného ústavu v Boleticích, tedy odborník, který danou problematiku nesleduje pouze v perspektivě teoretické, ale je dokonale zapojen

v praktickém kontaktu s danou skupinou nezletilých, vyjádřil v rozhlasové debatě své stanovisko následovně: „*Hranice trestní zodpovědnosti, jak už tady bylo uvedeno dříve, de facto řeší jenom to, že ty děti jsou přesně právně zodpovědné, to znamená, já jsem pro, já jsem pro snížení na 14 let, ale samozřejmě jak už tady říkali přede mnou dva hosté, aby nebyli zavíráni prostě do zařízení pro výkon trestu, ale aby tomu bylo, jak je to i ve světě, zřízená speciální zařízení... Denně přicházím do styku s dětmi, které samozřejmě si uvědomují, co způsobily a uvědomují si i to, že jsou právně nepostihnutelné, to znamená, mám třeba pár příkladů, že rodiče prostě do 15 let posílají své děti krást, protože případy jsou odkládány a samozřejmě nic se jim nemůže stát a děti i rodiče to moc dobře ví.*“ [29].

V poslední době, především na základě propuštění na svobodu nezletilého vraha z kmetiněvské kauzy v jeho devatenácti letech s čistým trestním rejstříkem, se objevuje stále častěji názor, že právě kvůli takovýmto činům by měla být věková hranice trestní odpovědnosti pro zvlášť závažné trestné činy prolomena zcela.

Luděk Kvapil z TOP 09 svůj postoj vysvětluje: „*Není možné, aby pachatelé závažných trestných činů, jako je brutální vražda, byli jen pokáráni, dáni do výchovného ústavu, chodili na vycházky a v osmnácti letech byli propuštěni na svobodu bez jakéhokoliv potrestání a záznamu v rejstříku trestů*“ [23].

V roce 2009 se bývalá ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová vyjádřila k novele trestního zákoníku takto: „*Kdybych měla možnost hlasovat, tak bych hlasovala pro to, aby trestní odpovědnost zůstala na hranici čtrnácti let. Já mám doma stejně starou dceru a vím, že si naprosto přesně uvědomuje, co dělá správně a co ne.*“ [34]. Na druhou stranu je ale vhodné podotknout, že D. Kovářová tuto novelu, která hranici trestní odpovědnosti vrátila zpět na patnáct let, podpořila [35]. To lze částečně vysvětlit jejím následujícím výrokem, ke kterému ji inspiroval případ v Kmetiněvsi a ve kterém uvádí, že snížení této hranice na 14 let problematiku dětské kriminality nevyřeší a uvažuje nad zrušením věkové hranice trestní odpovědnosti u zvlášť závažných trestných činů: „*Pokud bychom hranici posunuli na 14 let, tak tento případ a další jemu podobné, nevyřešíme. Příště se totiž takového činu může dopustit opět třináctiletý, či dokonce dvanáctiletý vrah*“ [36]. Dále dodává: „*Ráda bych podnítila otevření debaty o tom, zda neprolomit hranici trestní odpovědnosti ne o tom, jestli čtrnáct, nebo patnáct let, ale zda by u nejzávažnějších trestných činů, myslím zejména vraždu, vůbec nějaká spodní věková hranice byla.*“ [20].

Rovněž David Rath považuje to, že je věková hranice trestní odpovědnosti nastavena i pro nejzávažnější trestné činy, za chybu: „*To je obrovská chyba českého právního řádu, která chrání pachatele brutálních činů, a ne jejich oběti.*“ [37].

Pro ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila jsou přijatelné obě diskutované varianty věkové hranice trestní odpovědnosti (14 i 15 let). Svůj postoj komentoval následovně: „*Zhruba polovina zemí Evropské unie má věkovou hranici patnáct let a druhá polovina čtrnáct let. Touto změnou nevybočujeme z evropského prostoru. Je to věc individuální a věc osobního pocitu než objektivní pravdy. Nechci to zlehčovat, ale z mého pohledu a z pohledu moderního trestního práva nejde o klíčovou záležitost.*“. Tou podle něj je například zavedení alternativních trestů, jako je domácí vězení [38]. Dále se domnívá, že snížení věkové hranice trestní odpovědnosti o jeden rok nevyřeší problematiku nejzávažnějších trestných činů: „*Je třeba najít systémové řešení, které takovéto závažné věci bude postihovat minimálně tím, že pachatele brutálního trestného činu izoluje od zbytku společnosti*“ [18]. K novele zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která by měla umožnit uložit nezletilým pachatelům závažných trestných činů ochranné léčení, ministr spravedlnosti řekl: „*Víte, já jsem přesvědčen, že samotné snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, problém dětských vrahů a delikventů neřeší, protože máme dvanáctileté pachatele, třináctileté pachatele. To znamená, pokud snížíme věkovou hranici z 15 na 14, tak ten problém nevyřešíme. A i kdybychom ho snížili třeba na 12 a takovéhoho mladého vraha zavřeli, tak on musí dostat poloviční trest. To znamená, ve 12 spáchá vraždu, řekněme, že ve 13 bude odsouzen, dostane poloviční sazbu z 15, to znamená například 7 let nebo 7,5 let a ve 20 letech je stejně na svobodě a společnost není od něj chráněna. Nám připadá řešení celoživotní izolace takovýchto pachatelů, aby nemohli již nikoho zavraždit, anebo i pokračovat v hrůzné trestné činnosti, jako nejlepší a nejefektivnější pro společnost.*“ [39].

S kontrolou pohybu těchto brutálních pachatelů po propuštění z nápravného zařízení souhlasí i policejní psycholožka Ludmila Čírtková: „*Jednoznačně souhlasím právě u těchto zločinců s možností kontroly dalšího pohybu na svobodě.*“ [40].

5.1.2 Argumenty pro zachování současné věkové hranice trestní odpovědnosti

Odpůrci nižší věkové hranice trestní odpovědnosti svůj postoj vysvětlují následovně:

✓ **společnost by se měla zaměřit na výchovu nezletilých, ne na tresty**

V tomto bodě se osobně domnívám, že výchova a prevence se s tresty nijak nevylučují a reakce společnosti by měla být přiměřená provedenému činu. Nakonec výchově a prevenci se společnost má věnovat ustavičně bez ohledu na to, zda dotyčný provedl, nebo neprovedl nějaký přestupek či trestný čin. Ovšem v případě, že dotyčný nějaký trestný čin provede, především pokud je tento čin závažný, je na místě k těmto preventivním opatřením připojit i nějaký trest. V případě nedbalostních a neúmyslných prohřešků plně souhlasím s tím, že pokárání je naprosto dostatečné opatření. Jiné to ovšem je s promyšlenou činností, kdy se děti vydávají systematicky krást, protože vědí, že se jim stejně nic nestane, nebo s nejzávažnějšími trestnými činy. V tomto případě už preventivní a výchovná opatření podle mého názoru nestačí a je třeba k nim přidat i třeba jen mírnější trest, který v nezletilém vyvolá pocit odpovědnosti za své jednání, což mu v budoucnu bude přínosem.

✓ **souvislost věkové hranice trestní odpovědnosti s dalšími věkovými limity**

Často se uvádí, že se věková hranice trestní odpovědnosti, která vypovídá o tom, že nezletilý už je za své jednání odpovědný, váže i k dalším věkovým limitům. Nejčastěji je zmiňována patnáctiletá věková hranice pro povolený pohlavní styk (tomuto tématu se věnuje následující kapitola), ale také patnáctiletá věková hranice pro vydávání občanských průkazů a ukončení povinné školní docházky. Právě nedostatečně komplexní pohled na danou problematiku byl vytýkán některým návrhům, které usilovaly o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti.

✓ **i v současné době existuje možnost nezletilé potrestat**

Ano, tento argument je pravdivý. I v současné době existuje možnost, jak nezletilé potrestat v případě, že provedou nějaký závažný trestný čin. V krajním případě lze nezletilému nařídit pobyt v nápravném zařízení. Většina těchto zařízení ovšem není dobře zajištěna proti útěkům nezletilých, proto jejich útky nejsou nijak výjimečnou

záležitostí. Dále i v těchto zařízeních mívají nezletilí samostatné vycházky, během kterých se mohou věnovat de facto čemu chtějí, včetně pokračování v trestné činnosti. Nejzávažnější nedostatek v této oblasti ovšem shledávám v případě, že nezletilý spáchá nejzávažnější trestný čin, jako je vražda. V tomto případě opatření, která mu lze uložit, považuji za naprosto nepřiměřená a neadekvátní. Dotyčný je totiž z ústavu v osmnácti letech (nejpozději o devatenáctých narozeninách) propuštěn na svobodu a to navíc s čistým trestním rejstříkem.

✓ nezletilí nechápou širší důsledky svého jednání

Tento argument se mi jeví jako přijatelný pouze v případě neúmyslných a nedbalostních trestných činů (dítě si už nemusí uvědomovat široké důsledky svého jednání, např. co se stane, když neuhasí oheň u táboráku, který už jen doutná. Pokud se dopustí žhářství a úmyslně něco zapálí, průměrné čtrnáctileté dítě si zcela přesně uvědomuje, co dělá).

Navíc i v současné době se při udělování trestů přihlíží k psychickému stavu pachatele. Trestní odpovědnost je totiž kromě dovršení stanoveného věku podmíněna ještě dosažením určité rozumové a mravní vyspělosti. To znamená, že pokud dotyčný nedosáhl takového stupně intelektuálního a mravního vývoje, který je u jeho vrstevníků běžný, a nebyl proto schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání, trestně odpovědný není. Pokud by se tedy přišlo na to, že si dotyčný nezletilý důsledky svého činu opravdu neuvědomoval, protože na to není dostatečně psychicky vyspělý, souzen za trestný čin by samozřejmě nebyl. Vztahovat ovšem tyto dle mého názoru ojedinělé případy na celou kategorii čtrnáctiletých dětí, mi přijde nepřiměřené, protože převážná většina si důsledky svých činů uvědomuje a i v případě nižší věkové hranice trestní odpovědnosti nebude žádná újma způsobena těm, kteří si to opravdu neuvědomili [41].

Autorka novely trestního zákoníku, komunistická poslankyně Zuzana Bebarová - Rujbrová, se ke svým snahám v roce 2009 vyjádřila následovně: „*Já si myslím, že děti bychom měli vychovávat a ne zavírat. Pokud se dopustí velmi závažného trestního jednání, tak existuje*

celá řada opatření: dohled, možnost nařízení ochranné výchovy a tak dál. Tato opatření jsou svým způsobem trestem, ale zároveň nerezignují na výchovu. Pokud bychom se přihlásili ke snížení hranice trestní odpovědnosti, je to vlastně rezignace na naše výchovné schopnosti a projev našeho selhání." [34].

Eva Dundáčková z ODS své odmítavé stanovisko ke snížení této hranice vysvětlila takto: *„Já jsem byla vždycky proti. To, co od toho lidé očekávají, totiž že přestanou být posílány na ulici děti, aby kradly, to se snížením hranice nevyřeší. Jen klesne věk dětských pachatelů“ [42].*

Místopředsedkyně KDU-ČSL Michaela Šojdrová svůj postoj k novele trestního zákoníku vyjádřila následovně: *„Sankcí se vůbec nic nezlepší, ve skutečnosti trestáme děti, my bychom se ale měli zaměřit spíše na rodiče, výchovu, na příklad nás dospělých.“ [32].*

Profesor Pavel Šámal, soudce brněnského Nejvyššího soudu a hlavní autor nového trestního zákoníku, zaujímá v otázce věkové hranice trestní odpovědnosti relativně neutrální postoj. Vyjádřil se ve smyslu, že není zastáncem snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, jelikož trestná činnost nezletilých klesá, na druhou stranu ale ani není zásadně proti této změně a to už proto, že hranice trestní odpovědnosti stejně jako hranice pro legální pohlavní styk u nás před rokem 1950 byla 14 let. Část nového trestního zákoníku, která se zabývá snížením věkové hranice trestní odpovědnosti, komentoval takto: *„Nejsem zastáncem snížení věkové hranice jak u trestní odpovědnosti, tak i pro pohlavní styk. Takovou změnu totiž neodůvodňuje stav kriminality mládeže, která již od poloviny devadesátých let stále klesá. Tato navržená změna vznikla na základě poslanceckého pozměňovacího návrhu, jímž bylo vyslyšeno volání veřejnosti. Primárně nešlo o umožnění sexu čtrnáctiletým, ale o možnost trestání nezletilých, kteří se často díky svému věku vyhnuli stíhání. Jenomže podle mého názoru je obtížné tyto dvě věci oddělit. Jde totiž o otázku sociální dospělosti. Jestliže na jedné straně voláme čtrnáctileté děti k trestní odpovědnosti, říkáme tím, že jsou schopny na potřebné úrovni posoudit společenskou škodlivost spáchaného trestného činu a své jednání psychicky ovládnout. Je tedy protismyslné, aby nebyly zároveň schopny posoudit otázku započetí sexuálního života a své jednání v tomto smyslu náležitě usměrnit. Navíc ona hranice patnácti let tu byla zavedena až v roce 1950 v souvislosti se změnou trvání povinné školní docházky. Do té doby byla*

hranice trestní odpovědnosti i pohlavního styku o rok nižší stejně jako je tomu v Německu, kde k žádné změně nedošlo, a přesto s tím problémy nejsou.“ [43].

5.1.3 Související sporné otázky

✓ hranice pro legální sexuální život

Zásadní otázkou zde je, zda má být hranice trestní odpovědnosti a minimální věková hranice pro legální zahájení pohlavního života stanovena shodně, či nikoli. Ve světě nalezneme tyto věkové limity stanovené jak shodně, tak rozdílně, jejich soulad ovšem převládá. Pro příklad lze uvést Rakousko a Německo, kde je hranice trestní odpovědnosti i minimální limit pro zahájení sexuálního života 14 let, v Nizozemí jsou oba tyto věkové limity rovněž nastaveny shodně, a to na 12 let, ale například ve Velké Británii jsou děti trestně odpovědné od deseti let, ale pohlavní styk je povolen až od šestnácti let [44]. Shodné nastavení těchto hranic je upřednostňováno především pro větší přehlednost a souvislost se samostatným rozhodováním. Pokud je nezletilý schopný se samostatně rozhodovat o svém jednání a nést za něj následky, mělo by to pravděpodobně platit v obou těchto oblastech. Na druhou stranu já osobně nevidím žádný zásadní problém ani v rozdílném nastavení těchto hranic, a to především proto, že jak sexuologové, tak dětské psychologové zdůrazňují, patnáctiletá hranice pro legální sexuální život má chránit nezletilé.

Pokud ovšem pro větší přehlednost mají být oba tyto věkové limity nastaveny shodně, nelze snížení této hranice považovat za doporučení, aby děti pohlavně žily od 14 let, ale za skutečnost, že děti v tomto věku už vědí, co dělají a jsou schopny se rozhodnout. Ani teď nezahajuje většina dětí pohlavní život v 15 letech, ale v průměru kolem sedmnácti, osmnácti let. Není důvod se domnívat, že snížení této hranice by na mládež mělo působit jako jakési doporučení zahájit sexuální život ve čtrnácti letech. Jde pouze o konstatování toho, že čtrnáctileté dítě už ví, co dělá, a je schopné se samo rozhodovat. Samo se rozhoduje, zda spáchá nějaký přestupek či trestný čin, a proto by za něj případně mělo nést odpovědnost a být i potrestáno, ale zároveň se také samo rozhoduje, zda je připravené zahájit sexuální život.

Rovněž debata, která se v rámci této problematiky rozpoutala, prezentující snížení této věkové hranice jako něco, co by mělo zhoršit situaci v oblasti sexuálního zneužívání či dětské prostituce, je dost neadekvátní. Sexuální zneužívání je trestný čin a trestným činem by samozřejmě i nadále bylo po snížení věkové hranice pro legální pohlavní život.

Domnívám se, že problematika těchto trestných činů jako takových je záležitostí úplně jiných diskuzí než těch o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti a v souvislosti s tím i snížení věkové hranice pro legální pohlavní život (samozřejmě dobrovolný). Velká část sexuologů a dětských psychologů se ovšem staví radikálně proti snížení této hranice patnácti let. To, že děti ve čtrnácti letech nejsou ještě připraveny na zahájení sexuálního života, tím spíše na případné rodičovství, je skutečnost, která podle mého názoru ovšem snížení této věkové hranice, která jim pouze dává právo se o tom samostatně rozhodnout, nijak neodporuje.

O tom, že na otázku, zda nechat hranici pro legální zahájení sexuálního života na patnácti letech, či ji snížit na čtrnáct let, neexistuje jednoznačná odpověď, svědčí především názor samotných odborníků. Nelze předpokládat, že široká veřejnost či politici se v této problematice shodnou, když i názory těch největších odborníků v dané oblasti (sexuologů) se liší. Náš asi nejznámější sexuolog Radim Uzel se jednoznačně přiklání ke snížení této hranice na 14 let. Rovněž sexuoložka Hana Fifková má stejný názor. Naopak zásadně proti snížení této hranice na 14 let jsou Jaroslav Zvěřina a Petr Weiss (ze Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy) a Želmíra Herrová (primářka sexuologického oddělení Psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě) [45].

Radim Uzel tuto odlišnost názorů vysvětluje tím, že sexuologii jako lékařský obor podle něj lze rozdělit na sexuologii psychiatrickou (sexuální úchyly) a sexuologii zabývající se sexuální výchovou a plánováním rodiny. On sám je zaměřen na druhou z těchto oblastí a domnívá se, že jeho postoj vychází ze zkušenosti. Jaroslav Zvěřina, sexuolog a europoslanec ODS, na problematiku nahlíží z pohledu první z uvedených oblastí. Názory těchto odborníků se liší i v oblasti rozdělení věkové hranice pro trestní odpovědnost a sexuální život. Zatímco profesor Weiss je zásadně proti snížení hranice pro legální pohlavní styk na 14 let, snížení věkové hranice trestní odpovědnosti neodmítá. Proti rozdělení těchto hranic je ale zásadně Radim Uzel. Své stanovisko vysvětluje: „*Odborně se to označuje za věc sexuálního konsenzu. Věk sexuálního konsenzu a věk*

trestní zodpovědnosti by i podle laického chápání měl jít ruku v ruce. Pokud je někdo zodpovědný za své trestné činy, měl by také nést plnou zodpovědnost za své sexuální chování. A hranice čtrnácti let nebo méně u sexuálního konsenzu se týká 48 procent zemí celého světa." S tímto postojem zásadně nesouhlasí docent Zvěřina, který dále hledá souvislost s věkem, kdy se vydávají řidičské průkazy či je povolena konzumace alkoholu [45].

Radim Uzel dále poukazuje na zodpovědnější přístup mladých lidí v oblasti sexuálního života, o čemž svědčí to, že máme jeden z nejmenších počtů potratů na světě (za posledních 15 let jejich počet klesl o 75 %) a rovněž máme třikrát méně těhotných nezletilých než třeba v USA. Zajímavé je, že podle průzkumů se dvě třetiny čtrnáctiletých školáků domnívají, že na sexuální život ještě nejsou připraveni, a tudíž o snížení této věkové hranice nestojí. Uzel se dále domnívá, že věk prvního pohlavního styku je dán spíše výchovou než legislativní úpravou. Z tohoto pohledu by podle něj snížení této hranice mohlo mít spíše přínos, především z hlediska gynekologů, pro které je problematické v současné době předepisovat hormonální antikoncepci čtrnáctiletým dívkám, u kterých vědí, že už pohlavní styk měly. V tomto případě by snížení této hranice mohlo mít přínos z hlediska nižšího počtu nechtěných těhotenství [45].

J. Zvěřina dále poukazuje na mnohdy špatný výklad této věkové hranice i z hlediska právníků, protože tato hranice podle něj neznamená, že čtrnáctileté děti nesmějí pohlavně žít, ale to, že pro dospělé je pohlavní styk s osobou mladší čtrnácti let trestným činem. Sexuální soužití dvou čtrnáctiletých dětí je tedy podle něj legální. Podle Radima Uzla naopak dvě děti mladší patnácti let, které spolu sexuálně žijí, páchají čin jinak trestný, který je ale odložen kvůli nízkému věku pachatelů. Je tedy dost zarážející, že i na takto zásadní otázku se názory sexuologů různí [45].

Z mého pohledu tedy mohu pouze shrnout, že já osobně nevidím žádný zásadní problém v tom, že by hranice trestní odpovědnosti a hranice pro legální zahájení sexuálního života nebyla jednotná a snižovat s trestní odpovědností zároveň i hranici pro sexuální život, která bezproblémově funguje, nepovažuji za nutné. Na druhou stranu se ale domnívám, že pokud konstatujeme, že jsou čtrnáctileté děti schopné se samy rozhodovat, jsem přesvědčena, že se dokáží i samostatně rozhodnout, kdy zahájit sexuální život a legislativní posun této věkové hranice v tom nehraje žádnou významnou roli.

✓ odpovědnost rodičů za dítě

Otázka odpovědnosti rodičů za jejich děti je velice složitá, protože faktorů, které u dětí zvyšují pravděpodobnost rizikového chování, je celá řada. Nejvýznamnější z nich je bezesporu rodina a rodinné zázemí. Z tohoto pohledu by byla na místě plná odpovědnost rodičů za činy jejich nezletilých dětí, jelikož u dětí, které byly zanedbávány nebo v jejich rodině byly časté konflikty či násilí, lze očekávat problémové chování.

Přestože rodinné zázemí je pro správný rozvoj dětí tím nejdůležitějším faktorem, není zdaleka faktorem jediným. Lze uvést celou řadu dalších faktorů a okolností, které chování dítěte do značné míry ovlivňují. Mezi nejvýznamnější z nich patří komunita, ve které se dítě pohybuje, školní prostředí, kamarádi a samotná osobnost dítěte. A toto je skutečnost, která činí danou otázku mnohem složitější, protože trestat rodiče za činy jejich dětí, ke kterým je ale rodiče nijak nevedli, nenaváděli a jinak poskytovali svým dětem veškerou péči, by nebylo správné.

Přestože výchova a rodinné zázemí je faktor, který chování dítěte ovlivní nejvíc, není nijak výjimečné, že v jedné rodině jsou dva sourozenci, ze kterých se každý vydá jinou cestou, přestože výchovu měli pravděpodobně stejnou nebo velice podobnou, genetickou výbavu i prostředí, ve kterém vyrůstali, rovněž. Jak již bylo zmíněno, dalším faktorem ovlivňujícím chování nezletilého mohou být i genetické předpoklady jedince. To je faktor, který problematiku komplikuje především v případě adoptovaných dětí, kde rodiče kromě toho, že neovlivní jejich školní kolektiv, kamarády v zájmových kroužcích atd., nemohou ovlivnit ani jejich genetickou výbavu. V takovém případě rodiče na dítě mohou působit opravdu téměř pouze svojí výchovou. Rovněž u dětí umístěných v různých zařízeních je otázka odpovědnosti rodičů či jiných osob zodpovědných za jejich výchovu velice složitá.

Na základě výše uvedených skutečností se domnívám, že nejvhodnější by bylo posuzovat odpovědnost rodičů za jejich děti individuálně na základě důkladného prošetření konkrétní situace.

5.2 *Vlastní průzkum*

Na základě vlastního průzkumu bylo zjištěno, že z celkového počtu sta dotázaných, byla převážná většina, konkrétně 89 respondentů (tj. 89 % dotázaných), pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, pouze 11 respondentů (11 % dotázaných) bylo pro zachování současné věkové hranice trestní odpovědnosti patnácti let.

Průzkum probíhal formou dotazníkového šetření a obsahoval pouze dvě otázky, a to, zda dotazovaný souhlasí se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti, či nikoli a v případě, že souhlasí, tak od kolika let by podle něj měli být nezletilí trestně odpovědní. Věk, od kterého by děti měly být trestně odpovědné, se podle respondentů, kteří se přikláněli ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, pohyboval mezi deseti a čtrnácti lety. 12 dotázaných se přiklánělo k hranici deseti let, 8 respondentů považovalo za vhodnou věkovou hranici jedenáct let, 16 dotázaných 12 let, 37 dotázaných 13 let a 16 respondentů 14 let.

Mezi respondenty byla rovnoměrně zastoupena obě pohlaví, různé úrovně vzdělání i věkové kategorie. Pokud jde o stupeň vzdělání a věk dotazovaných, nebyla nalezena žádná závislost mezi těmito kritérii a odpověďmi dotazovaných. Mírná závislost se objevila pouze v souvislosti s pohlavím. Tato závislost byla ale opravdu pouze mírná, protože odpovědi dotazovaných mužů i žen se pohybovaly ve stejném rozmezí, tj. od deseti do patnácti let. Největší rozdíl byl zaznamenán u odpovědi, zda dotazovaní souhlasí se současnou věkovou hranicí patnácti let, kterou uvedlo 10 mužů (tedy 20 % dotázaných mužů) a pouze jediná žena (2 % dotázaných žen). I pro snížení na 14 let bylo více mužů (10 dotázaných) nežli žen (6 dotázaných). Z toho lze usuzovat, že muži se přiklání k nepatrně vyšší věkové hranici trestní odpovědnosti nežli ženy, i když jejich odpovědi se pohybují v naprosto stejném intervalu. Nejvíce dotázaných uvedlo, že jsou pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 13 let. Z toho bylo 23 žen a 14 mužů. K věkové hranici 12 let se přiklonilo 9 žen a 7 mužů, pro 11 let byly 3 ženy a 5 mužů a pro věkovou hranici 10 let hlasovalo 8 žen a 4 muži. Výsledky dotazníkového šetření jsou uvedeny v *příloze č. 2*.

5.3 Příklady zneužívání věkové hranice trestní odpovědnosti z praxe

5.3.1 Nejčastější prohřešky, statistiky

Na grafu v *příloze č. 3* je znázorněn vývoj celkové kriminality dětí mladších patnácti let od roku 1990. Z tohoto grafu je patrné, že po roce 1990, ve kterém měly děti na svědomí 4 146 kriminálních činů, došlo k prudkému nárůstu této kriminality, který trval až do roku 1996. Tento nárůst činil zhruba tisíc až dva tisíce případů ročně, jedinou výjimkou byl rok 1994, kdy kriminalita klesla o 227 případů oproti předchozímu roku. Mezi roky 1996 a 2000 kriminalita nezletilých do patnácti let mírně kolísala mezi deseti až dvanácti tisíci případy trestných činů za rok, od roku 2001 začala opět klesat, přičemž výrazný pokles byl zaznamenán z roku 2001 do roku 2002, kdy v roce 2001 měly na svědomí děti mladší patnácti let 9 926 trestných činů a v roce 2002 to bylo 5 541 případů, což znamená pokles o neuvěřitelných 44 %. Celkově byl meziroční pokles v letech 2001-2004 relativně výrazný, od roku 2005 už byl tento pokles mírnější a občas i trochu kolísavý. V roce 2010 činila kriminalita nezletilých do 15 let 1 584 případů, což je oproti předchozímu roku (v roce 2009 zaznamenáno 2 333 případů) na první pohled relativně pozitivní výsledek, ovšem v roce 2010 spáchali tito nezletilí 2 vraždy, zatímco v roce 2009 žádnou (patrně z tabulky v příloze č. 2). Tato statistika tedy jednoznačně podporuje tvrzení nejvyššího státního zastupitelstva, které říká, že i když v posledních letech dochází k poklesu trestných činů páchaných nezletilými, jejich agresivita a brutalita roste [46, 47, 48, 49, 50].

Dle statistik policejního prezidia za rok 2009 lze seřadit nezákonnou činnost páchanou dětmi mladšími patnácti let od nejčastější v následujícím pořadí:

- ✓ krádeže (1 044 případů) – nejčastěji jde o kapesní krádeže (122 případů), krádeže motorových vozidel (89 případů) a věcí z automobilů (81 případů), krádeže vloupáním do bytů, rodinných domů, víkendových chat, obchodů, restaurací...
- ✓ násilné činy (455 případů) – nejčastější jsou loupeže (225 případů), úmyslné ublížení na zdraví (87 případů), vydírání (82 případů), porušování a omezování domovní a osobní svobody...
- ✓ sprejerství (212 případů)

- ✓ mravnostní činy (hlavně pohlavní zneužívání, 100 případů)
- ✓ nedovolená výroba a držení psych. látek a jedů (cca. 90 případů)
- ✓ poškozování cizí věci (86 případů)
- ✓ neoprávněné držení platebních karet (53 případů)
- ✓ výtržnictví (49 případů)
- ✓ maření výkonu úředního rozhodnutí (30 případů)
- ✓ požáry (27 případů)
- ✓ silniční dopravní nehody (17 případů)
- ✓ šíření poplašné zprávy (8 případů) [48].

Za rok 2010 lze seřadit nezákonnou činnost páchanou dětmi mladšími patnácti let podle statistik policejního prezidia od nejčastější v následujícím pořadí:

- ✓ krádeže (653 případů) – nejčastější byly krádeže vloupáním do různých objektů, např. chat, obchodů, bytů a rodinných domů, dále krádeže v bytech, kapesní krádeže a krádeže motorových vozidel
- ✓ násilné činy (349 případů) – nejčastější jsou loupeže (128 případů), úmyslné ublížení na zdraví (96 případů), vydírání (66 případů), porušování a omezování domovní a osobní svobody...
- ✓ sprejerství (102 případů)
- ✓ mravnostní činy (hlavně pohlavní zneužívání, 97 případů)
- ✓ poškozování cizí věci (72 případů)
- ✓ výtržnictví (57 případů)
- ✓ nedovolená výroba a držení psych. látek a jedů (53 případů)

- ✓ požáry (29 případů)
- ✓ maření výkonu úředního rozhodnutí (24 případů)
- ✓ šíření poplašné zprávy (11 případů) [47].

V tabulce v **příloze č. 5** je zpracována trestná činnost nezletilých do 15 let dle statistik policejního prezidia v rozdělení na násilnou, mravnostní, majetkovou a jinou trestnou činnost. Z tohoto srovnání trestné činnosti nezletilých je vidět, že počet trestných činů spáchaných nezletilými jako celek klesá. Zde je ovšem nutné zdůraznit, že současná generace nezletilých je oproti těm před pár lety slabší (to lze odvozovat z odrůstání dětí silné tzv. „Husákovy“ generace sedmdesátých let). Zásadně klesl počet majetkových trestných činů, především krádeží prostých. Kolísající tendenci mají mravnostní trestné činy. Násilné činy mírně klesly, ovšem nejzávažnější z nich, kategorie vraždy, má tendenci kolísající. S lehkým kolísáním rovněž klesá ostatní kriminalita. Do této kategorie spadají především výtržnictví, sprejerství, dopravní nehody, šíření toxikomanie a šíření poplašné zprávy [46, 47, 48, 49, 50].

Z důvodu poklesu celkového počtu nezletilých je v tabulce v **příloze č. 4** přepočtena kriminalita připadající na 1 000 dětí mladších patnácti let v letech 1990 – 2009. Z této tabulky je patrné, že kriminalita nezletilých sice opravdu klesá, ale její skutečný pokles je mnohem mírnější, než by se mohlo zdát z absolutních čísel (z celkového počtu trestných činů spáchaných nezletilými). Podle této tabulky je kriminalita dětí mladších patnácti let v roce 2008 zhruba na stejné úrovni jako v roce 1990 (v roce 2008 je to 1,88 případů na 1 000 dětí mladších patnácti let, v roce 1990 šlo o zhruba 1,89 případů), zatímco absolutní čísla se liší výrazně – v roce 2008 spáchaly děti mladší patnácti let 2 783 protiprávních činů, zatímco v roce 1990 těchto činů bylo 4 146 [46,47, 48, 49, 50, 51].

Shrnutím vývoje kriminality za posledních 7 let tedy je, že celková kriminalita klesla. V kategoriích nejzávažnějších trestných činů ovšem k žádnému výraznému poklesu nedošlo, vývoj v těchto kategoriích spíše stagnuje. Nejvyšší státní zastupitelství ovšem v roce 2010 upozornilo na to, že i přes klesající počet kriminálních činů páchaných nezletilými vzrůstá jejich agresivita [46, 47, 48, 49, 50].

5.3.2 Příčiny

Na příčiny trestné činnosti, stejně jako na vhodné nastavení věkové hranice trestní odpovědnosti, neexistuje jednotný názor. Zjednodušeně lze říci, že příčiny nezákonného chování (ať už dítěte či dospělého) lze hledat na straně rodiny dotyčného, společnosti atd. nebo na straně pachatele, v jeho povaze, v jeho „předpokladech pro kriminální život“. Odborníci se shodují na několika základních rizikových faktorech, které u jedince zvyšují pravděpodobnost, že se vydá problémovou, či dokonce protiprávní cestou [52].

Nejvýznamnějšími z těchto faktorů jsou *rodina a rodinné zázemí*. Předpoklady k problémovému chování lze očekávat u dětí, jež rodiče zanedbávali, sami měli problémy s dodržováním zákonů či v rodině byly časté konflikty a hrubé zacházení. Násilí, pokud se s ním dítě setkává v rodině od mala, může vést až k duševním a osobnostním problémům či problémům ve škole. Dále je dokázáno, že chlapci, kteří nežijí ve společné domácnosti s vlastním otcem, mají častěji tendenci překračovat zákon, což se vysvětluje tím, že nemají tak pevně nastavená pravidla. Děti žijící pouze s jedním z rodičů mají střety se zákonem obecně častěji než děti žijící s oběma rodiči, rovněž mají horší výsledky ve škole a více psychických a zdravotních problémů. Role rodiny ovšem není v čase stejná, ale pomalu se mění. Velký význam zde hrají instituce, ve kterých děti tráví čas, jako jsou školky, školy a zájmové kroužky. Čím víc času dítě tráví v těchto institucích, tím méně je s rodinou. Roli zde hraje také emancipace žen. Stále větší množství žen se odmítá smířit „pouze“ s rolí matky, manželky a hospodyňky a kromě rodiny chtějí budovat i kariéru. Tím méně času jim zbývá na výchovu dětí. Zajímavostí je, že pokud jde o vazbu dítěte k rodičům, především matce, bylo zjištěno, že nenávratné narušení vztahu mezi nimi může nastat už v době ještě před narozením dítěte. Komplikované těhotenství a komplikovaný porod totiž byly označeny za prediktory kriminálního chování dítěte. Dále se nezákonného jednání častěji dopouštějí děti, u kterých rodiče uplatňovali tvrdé fyzické tresty. Důležité je, aby měli rodiče přehled o tom, co jejich dítě dělá a jak tráví svůj volný čas [53].

Obecně lze říci, že nejohroženější skupinou v tomto směru jsou děti z chudých a sociálně nepříznivých rodin a také chovanci ústavů pro mládež [30]. Zatímco do padesátých let většina nezletilých páchajících nezákonnou činnost pocházela z nejchudších a nejméně vzdělaných rodin, novinkou poválečného vývoje je obrovský nárůst kriminality nezletilých

v rámci středních a vyšších, dobře situovaných vrstev. To se vysvětluje klesajícím vlivem rodiny na chování nezletilých [53].

Za další rizikové faktory lze považovat:

- ✓ ***problémoví přátelé, gangy a jiné protispolečenské skupiny vrstevníků*** – u nezletilých je skupinový vliv mnohem výraznější než u dospělých, podle novodobé kriminologie je kriminalita mládeže páchána skoro vždy v partách. Větší vliv mají party a vrstevnické skupiny na děti z dysfunkčních rodin. Delikventní party u nás obvykle vznikají z podskupin nezletilých, kteří se znají z jedné instituce. Nejsou u nás tak časté delikventní party založené na základě stejného bydliště (např. sídliště) jako například v západních zemích [53].
- ✓ ***nekvalitní školní prostředí a počáteční neúspěch*** – v posledních letech všeobecně vzrůstá úroveň vzdělanosti obyvatel. Kriminalita se nejčastěji vyskytuje u jedinců s nejnižším vzděláním. Příčiny sociálního selhání dítěte lze tedy hledat i u nevhodného vzdělávacího systému. V mnoha státech fungují systémy podporující vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí. Vedlejším efektem těchto snah ovšem může být ještě větší separace těch úspěšnějších od sociálně slabších a méně úspěšných. Velký význam má také to, jakým způsobem škola reaguje na zjištěné asociální chování dítěte či dětí, vyšetřování incidentů a udělování sankcí, to, zda škola dbá na důstojnost jedince, zvládá problémové situace či svým laxním přístupem může budovat například půdu pro možnou šikanu [53].
- ✓ ***pohlaví jedince*** – obecně lze říci, že trestných činů se podle statistik podstatně častěji dopouštějí muži než ženy. Tato skutečnost je nejčastěji vysvětlována větší agresivitou mužů související s vyšší hladinou testosteronu. Dívky mají oproti chlapcům silnější vazby k rodině, pro chlapce jsou významné vazby na partu, dívky bývají ze strany rodičů pod větší kontrolou [53].
- ✓ ***komunitu***, ve které se dítě setkává s násilím, drogami, zbraněmi a chudobou.
- ✓ ***osobnost dotyčného*** - užívání alkoholu, drog, duševní problémy, vzdorovitost.

Pokud jde o osobnost dotyčného, vývojová kriminologie rozlišuje dva typy mladistvých pachatelů, kterými jsou:

- ✓ **Chronický pachatel neboli recidivista**, který se vyznačuje svým těžko ovladatelným chováním již od útlého věku a nezabírají u něj běžné výchovné postupy. Ke kontaktu s policií či jinými orgány u něj dochází už mezi šesti a dvanácti roky. Kolem dvanácti let už mají tyto pachatele na svědomí dost závažné trestné činy (násilné delikty) a jejich agresivita se stupňuje. Mezi šestnácti a dvaceti roky už se tyto pachatele věnují široké škále různorodých trestných činů (majetkových, násilných). Toto kriminální chování u nich přetrvává i v dospělosti, kdy dochází ke střídání různorodých trestných činů a intervaly mezi recidivou (incidenty) se zkracují [54].
- ✓ **Mladistvý delikvent**, u kterého se konflikty s normami začínají vyskytovat mezi jedenácti a třinácti roky. V dětství se tedy neprojevuje žádné antisociální chování, ke zlomu dochází v pubertě, kdy dotyčný nedodrží některé normy a stává se těžko ovladatelným. Oproti předchozímu typu se tyto pachatele dopouštějí především příležitostné kriminality, kterou se snaží protestovat proti rodičům. Závažnost a násilnost jednotlivých incidentů je zhruba stejná, nestupňuje se. Kolem osmnácti let začíná docházet k postupnému poklesu až úplnému vymizení kriminálního chování [54].

Vývojová kriminologové nepovažují skupinu mladistvých delikventů za výrazně rizikovou z hlediska jejich dalšího vývoje. Správná a včasná reakce okolí ovšem má na jejich další vývoj výrazný vliv, proto by za provedený čin měla následovat účinná sankce na základě restorativní justice (odčinění). Naproti tomu na celoživotní pachatele je třeba aplikovat jiné postupy, protože ti pokračují v závažné kriminalitě a jejich činy se často mohou stát „inspirací“ pro ostatní mladistvé. Klíčovou záležitostí této problematiky podle současné vývojové kriminologie tedy je odlišit v rámci skupiny mladistvých delikventů mladistvé a nebezpečné mladistvé zločince, proti kterým je nutné postupovat stejně tvrdě jako proti dospělému pachateli [54].

Celoživotní pachatelé odpovídají charakteristice psychopatické osobnosti, která se vyznačuje asociálními projevy chování již od útlého dětství. Již od tří let se u těchto

jedinců dají rozpoznat určité „kriminogenní“ vlastnosti (impulzivita, snížená závislost na odměnách a nižší úzkostnost). V současné době se tato porucha osobnosti nazývá dissociální osobnost. Zásadním průlomem v této problematice je to, že vývojová kriminologie odmítá na kriminální činnost celoživotního pachatele nahlížet jako na projev duševní poruchy. Prezentace opakující se, úmyslné těžké kriminality jako nemoci vede ke směšování pacientů a zločinců a vytváří nepřiměřené představy o opravdu chorých jedincích [54].

Podle policejní psycholožky Ludmily Čírtkové by se v případě delikventní mládeže měla více angažovat rodina a škola, zatímco v případě nebezpečných mladých zločinců náleží řešení této kriminality institucím oficiální kontroly (policie, justice), které by se měly začít více angažovat [54].

Vzrůstající agresivita dětí se mimo jiné přisuzuje i nevhodným televizním pořadům a agresivním počítačovým hrám. Tato problematika v některých státech došla tak daleko, že například v Japonsku se odborníci na rodiče obraceli s výzvou „neodkládejte své děti před obrazovku“ [55]. Za stejným účelem zahájila Rada pro rozhlasové a televizní vysílání preventivní kampaň „Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost“, jež zahrnuje tři TV spoty (Půlnoc, Oslava a Metro), které se od září 2011 objevují na českých obrazovkách v programech České televize, na Nově, Primě a Barrandově. Tato kampaň usiluje o zvýšení úrovně mediální gramotnosti v ČR a reaguje na výsledky sociologických průzkumů, podle nichž má téměř každé druhé dítě ve věku mezi čtyřmi a čtrnácti roky televizor ve svém pokoji a téměř polovina rodičů přiznává, že se příliš nezajímají o to, jaké pořady dítě sleduje [56]. V USA mladiství pachatelé násilných trestných činů přiznali, že čtvrtina až třetina akcí, za které byli potrestáni, byla přímo inspirována televizními pořady. Nejškodlivější vliv má sledování televize na děti, které mají k násilí dispoziční [53].

5.3.3 Prevence

Dobrá prevence musí být především včasná a efektivní. Proto je na základě prediktivních studií nutné zjistit, kdo je sociálním selháním ohrožen. Predikce kriminálního chování vychází z extrémních druhů chování, které mají v čase výrazně větší stabilitu než chování

blízká průměru. V současné době je jedním z velkých cílů prevence kriminality nezletilých kvalitní predikce kriminálního chování. Dnešní úroveň vědy už tuto předpověď umožňuje s relativně vysokou pravděpodobností i velkým předstihem. Tato predikce je založena na zkoumání vlivu několika proměnných na chování jedince. Ukázalo se, že osobnostní charakteristiky jsou lepšími prediktory než ostatní faktory. Kromě osobnostních charakteristik má zásadní význam pro předpověď budoucí kriminality rodičovská agresivita, rodičovská delikvence a konflikty mezi rodiči. Nepřítomnost jednoho rodiče v rodině už tak zásadní není. Vliv společenského postavení rodiny se ve vyspělých průmyslových zemích snižuje. Psycholog může riziko sociálního selhání dítěte ohodnotit s pěti až desetiletým předstihem. Tato predikce má ovšem i své výrazné nedostatky. Kdyby byla tato předpověď pravděpodobného kriminálního chování u dětí běžně prováděna, těm, kterým by vyšla vysoká, by předsudky okolí (přístup učitelů, rodičů) tuto pravděpodobnost patrně ještě zvýšily, jelikož by měly „nálepku“ budoucích kriminálníků [53].

Prevence primární a sekundární zahrnuje prevenci u dětí, které se přestupku ještě nedopustily, ale lze předpokládat, že k tomu mají sklon. Prevence terciální se vztahuje k dětem, které se přestupku či trestného činu již dopustily. Nejvýznamnějším sociálním preventivním prostředkem je výchova dětí v rodinách a školách. Dalším vlivným nástrojem může být i sociální politika státu (systém vzdělávání, zaměstnanost, funkčnost policejního a soudního aparátu...). Primární a sekundární prevence bezprostředně souvisí s hodnotovou orientací dětí. Nesmí pouze bránit budoucímu kriminálnímu chování dětí, ale musí předcházet všem druhům sociálního selhání. Preventivní opatření mohou být zaměřena na tyto cílové skupiny dětí: hyperaktivní děti, děti selhávající ve škole, děti s poruchami chování, týrané v rodinách, z dysfunkčních rodin, ze čtvrtí s vysokou kriminalitou, z rodin pod hranicí životního minima, z rodin, kde chybí otec a děti s predelikventním chováním. Cílová skupina určuje preventivní strategii, vhodné prostředí a okruh osob, které bude kromě dítěte zahrnovat. Preventivní programy lze zjednodušeně rozdělit do pěti skupin:

- ✓ *předškolní programy pro děti* – jejich cílem je připravit děti, pro které by mohlo být školní vyučování náročné a mohly by selhávat, na školní docházku. Jde o jakousi hru na školu, která začíná jeden až dva roky před nástupem do školy.

- ✓ *programy určené rodičům* – jde o poskytování poradenských a terapeutických služeb rodičům rizikových dětí
- ✓ *programy vázané na školu* – tyto programy usilují o minimalizaci predeliktivního a deliktivního chování dětí, poučují je o následcích deliktivního chování a připravují je na setkání s kriminalitou jiných lidí
- ✓ *vrstevnické programy* – mohou být organizovány ve školách nebo spolky pro děti a mládež
- ✓ *komunitní programy* – tato prevence musí být zaměřena současně na všechny typy hrozícího sociálního selhání, jejím primárním článkem je škola [53].

5.3.4 Příklady z praxe v ČR

Tato část práce je věnována problematice věkové hranice trestní odpovědnosti v praxi. V předchozím textu je napsáno mnoho o důvodech pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, stejně tak jako o důvodech proti tomuto snižování a je zde rovněž přiblížena právní úprava zabývající se nezákonným chováním nezletilých a také jejich právy. Rovněž je v předchozích kapitolách stručně shrnut vývoj kriminality nezletilých za poslední roky. A jak bylo v těchto kapitolách zmiňováno, i přes zdánlivě pozitivní trend snižování kriminality v posledních letech vzrůstá agresivita nezletilých. Z tohoto důvodu považuji za nezbytné do této práce kromě čísel a faktorů, vyjadřujících vývoj kriminality nezletilých a přínosů či nevýhod různého nastavení věkové hranice trestní odpovědnosti, zařadit i tuto kapitolu, která se zabývá samotným chováním nezletilých. To je totiž, jak už bylo uvedeno v předcházejících kapitolách, jeden z hlavních argumentů iniciátorů snižování věkové hranice trestní odpovědnosti. Dá se říci, že nic nevypovídá o rozumovém a mravním vývoji nezletilých a jejich schopnosti se samostatně rozhodovat tolik jako jejich chování.

Následujících osm článků je převzato přímo z oficiálních stránek policie České republiky:

Třináctiletý chlapec má na svědomí minimálně 25 trestných činů s celkovou škodou přesahující 641 tisíc Kč:

„Za minimálně 25 trestnými činy zřejmě stojí teprve 13letý chlapec. Spektrum činů jinak trestných je pestré, od krádeží, přes neoprávněné držení platební karty, poškozování cizí věci, k porušování domovní svobody. Chlapec měl páchat protiprávní jednání od září do listopadu 2008, vždy v době svého útěku z dětského diagnostického ústavu. Jedná se o chronického „útěkáře“. Policisté po něm dosud pátrali 21krát. Z ústavu začal utíkat již ve svých 11 letech (v roce 2006). Místa činů jsou převážně v Moravské Ostravě, Ostravě-Mariánských Horách. Chlapec „řádl“ v obchodních centrech, mateřské škole, opakovaně dokonce v nemocnici. Krást měl i na dětském oddělení nemocnice, kde to „znal“, neboť tam byl léčen. Ke způsobu páchání lze uvést, že v mnoha případech potvrdil lidové rčení „příležitost dělá zloděje“. V prostorách nákupních center v Moravské Ostravě, na Novinářské a Vítkovické ulici, využil nepozornosti majitelů a z nákupních vozíků odcizil kabelky s peněženkami, doklady, platebními kartami a dalšími věcmi. Především pro předvánoční období mohou být tyto případy varující. Dále se „specializoval“ na krádeže věcí z bytů. Do bytů se dostával přes otevřená okna v přízemí. Byty prohledal a odnášel z nich šperky, finanční hotovost, mobilní telefony, platební karty, kolečkové brusle, boty, videokameru, notebook.... V jednom případě našel náhradní klíč k bytu a z domu odešel poté již jako „slušný“ člověk, tedy dveřmi. Nezdráhal se krást ani v prodejnách. V Moravské Ostravě, na Gajdošově ulici, měl rozbít výkladní skříň, z prodejny odnést pokladnu i s finanční hotovostí, pět párů značkové sportovní obuvi, dvě zimní sportovní bundy, pět značkových teplákových bund. Jen tímto skutkem způsobil škodu přesahující 52000 korun. (...) Škoda, kterou chlapec pravděpodobně 25 skutky způsobil, přesahuje 641 000 korun! Chlapec se ke skutkům doznává. Odcizené věci obratem prodával nebo vyměnil za „piko“ (označení pervitinu). Podezřelý byl vždy štědrý, odcizenými věcmi rád obdarovával své kamarády. Před umístěním do ústavu byl chlapec svěřen do výchovy babičce, která výchovu dítěte pravděpodobně nezvládla. Policejnímu komisaři „nezbude nic jiného“, vzhledem k platné právní úpravě, a zmíněné činy jinak trestné odloží. Podezřelý nezletilý nedovršil hranici trestní odpovědnosti, která je zákonem stanovena na patnáct let. Současně komisař předloží návrh na zahájení řízení proti osobě mladší 15 let, okresnímu státnímu zastupitelství v Ostravě. Dospělý pachatel uvedených trestných činů by mohl být potrestán trestem odnětí svobody až na tři léta.“ [57].

Úmyslně založené požáry v Berouně objasněny:

„Berounským policistům se během krátké doby podařily objasnit případy úmyslně založených požárů v Berouně, kdy se jednalo o požár skladu v budově pojišťovny, při kterém došlo ke škodě 3 000 000,- Kč., požár mobilního WC a zapálení plakátů v domě v ul. v Berouně. Policisté intenzivním pátráním zjistili, že tyto požáry úmyslně založili dva nezletilí chlapci ve věku 11 a 12 let. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o osoby nezletilé, bude tento případ policií odložen, avšak případ bude dále řešen u soudu pro mládež, kdy může být nezletilcům uloženo výchovné opatření. Poškození mohou způsobenou škodu vymáhat po zákonných zástupcích dětí občansko právního cestou.“ [58].

Ostravští kriminalisté prověřují sérii trestných činů:

„Série je výjimečná ve všech směrech. Za 24 skutky krádeží věcí z vozidel zřejmě stojí teprve 14 letý chlapec. Podezřelý, vždy v době, kdy je na útěku z výchovného ústavu, “tráví svůj volný čas” pácháním trestné činnosti. (...) Podezřelému stačilo ke spáchání skutků mnohdy pár minut. V jednom případě dokonce stačily pouze tři minuty, během kterých měl překonat zámečnický nákladního vozidla a odcizit věci. Výjimkou nejsou ani další případy, kdy došlo k trestnému činu během čtyř, pěti i devíti minut. (...)

Ve většině případů pachatel rozbil okna vozidel, čtrnáctkrát. Chlapec ale zřejmě “ovládá” i techniku vypáčení zámků dveří (čtyřikrát). V jednom případě nebyl způsob vniknutí do vozidla zjištěn. Ve dvou případech nebyla nákladní vozidla uzamčena, cesta k “zisku” byla tak snadná. Dokonce měl odcizit katalyzátor výfuku, uzamčení vozidla tedy nepřekonal. Podezřelý nebyl “vybíravý”, předmětem jeho zájmu se stala vozidla různých značek: Škoda Felicia, Octavia, Fabia, Jeep, Kia Cerato, BMW, Seat Toledo, Hyundai, Opel Astra. Ani nákladní vozidla nebyla překážkou, namátkou značky: Man, Liaz, Volvo, Iveco, Scania.

Z vozidel si “odnášel” v podstatě všechno, co našel: pánský kabát, pánské tašky, peněženky, doklady totožnosti, rádia, navigace, mobilní telefony, batohy, finanční hotovost i v cizích měnách, mp3 přehrávače, CD nosiče, platební karty, nářadí. Nepohrdnul ani kosmetickým kufříkem, kojeneckým zbožím, požárními čidly... V jednom případě do vozidla vniknul, neodcizil nic, protože nic nenašel. V dalším případě měl odcizit z vozidla značky

*Peugeot 206, autorádio za 3 000 korun a dva kusy krycích mřížek ventilace. Poškozením však způsobil škodu na vozidle přesahující 49 000 korun. Ve třetím případě odmontoval z výfukového potrubí katalyzátor. Řady poškozených zahrnují též občany Polska, Maďarska. Výčet 24 “hříchů” bohužel není úplný. Nezletilý je podezřelý z dalších 4 skutků.
(...)*

Celkově tak měl 28 skutky způsobit škodu převyšující 526 800 Kč. Trestnou činnost páchá vždy v době, kdy je na útěku z výchovného ústavu. Naposledy byl policisty vypátrán v Ostravě-Radvanicích, na Vardasově ulici dne 18. 9. 2008. Po čtrnáctiletém chlapci policisté pátrali od 30. 8. 2008, kdy se nevrátil ze společné vycházky. Po “rekordmanovi” policisté pátrali celkem 35krát opakovaně od roku 2004!

Nezletilý se dle našeho právního řádu nedopouští trestného činu, nýbrž činu jinak trestného. Všechny popsané činy tak budou odloženy, neboť trestní stíhání osoby je nepřijatelné pro nedostatek věku (osoba není trestně odpovědná).

Policejní komisařka i kriminalisté, kteří vyšetřují trestnou činnost podezřelého chlapce, shodně uvádí, že nezletilý majetkovou trestnou činnost opakuje již od jeho zhruba jedenácti let. V minulosti bylo prověřováno několik desítek činů jinak trestných tohoto nezletilce, blížící se řádově stovce případů. Chlapec se k trestné činnosti spontánně doznává.“ [59].

Nezletilí chlapci mají na svědomí vraždu jednaosmdesátileté ženy:

„12. srpna 2004 byla v Olešnici na Rychnovsku ve svém domku nalezena pobodaná jednaosmdesátiletá žena. O pět dní později v nemocnici podlehla utrpeným zraněním. Kriminalisté zjistili, že starou paní napadla skupina šesti chlapců, z nichž pět bylo mladších 15 let. Do domku si přišli pro peníze a oběť ubodali nůžkami. Na místo je přivezl a ke zločinu navedl otec nejstaršího z nich. Soud poslal otce do vězení na 14 let, jeho syna na 7 let a nezletilým pachatelům nařídil ochrannou výchovu.“ [60].

Třináctiletý agresor má na svědomí loupež:

„ Čtrnáctého prosince loňského roku, na Pražské třídě v krajském městě, před budovou prodejny s autodily, zaútočil 13letý agresor bezdůvodně na teprve desetiletého chlapce a požadoval po něm vydání finanční hotovosti ve výši 20 korun. Poté, co mu chlapec odmítl peníze vydat, jej agresor chytil za rameno, k tváři mu přiložil černého kovového boxera a řekl mu: „Dej sem peníze, nebo Tě zmlátím“. Z obavy o svůj život a zdraví mu chlapec následně vydal z peněženky 115 korun v drobných mincích. Vzhledem k nedostatečnosti věku pachatele byl případ činu jinak trestného – loupeže, včerejšího dne českobudějovickými kriminalisty odložen.“ [61].

Nezletilý chlapec poslal výhrůžný e-mail na letiště:

„Nezletilý mladík brouzдал po internetu a na internetových stránkách našel kontakt na jedno z oddělení, kterému zaslal výhrůžný dopis. Dalšími e-mailovými zprávami však uvedl, že se jedná o žert. Podezřelý nezletilý se k činu doznal, notebook, z něhož byl e-mail odeslán, byl zajištěn ke zkoumání. Podezřelý byl policisty patřičně poučen přiměřeně k věku a mentální schopností, mu bylo vysvětleno, čeho se dopustil, v čem spočívá nebezpečnost jeho skutku a byl dotazován na výhrůžný e-mail, jenž zaslal dne 22. 7. 2010 na emailovou adresu jednoho z oddělení společnosti Letiště Ostrava a.s. K tomu uvedl, že napsání e-mailu ho napadlo, když si prohlížel internetové stránky letiště. O letectví se zajímá, má o něm hodně filmů, sleduje i letecké katastrofy. Když si prohlížel ty internetové stránky, tak neví, proč jej napadlo napsat výhrůžný e-mail. Když ho odeslal, šel hned za matkou a řekl jí, co udělal. Matka mu pak řekla, aby odeslal omluvný e-mail a dal tak věci do pořádku. Toho, co udělal, lituje, neuvědomil si, jaké to všechno mohlo mít následky“. [62].

Třináctiletý mladík se dopustil v sedmi případech činů jinak trestných:

„Zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že teprve třináctiletý mladík v době od 25. 7. 2008 do 13. 10. 2008 se na území města Českých Budějovic, a to v sedmi případech, dopustil činů jinak trestných - krádeže, neoprávněného užívání cizí věci, řízení

motorového vozidla bez řidičského oprávnění a poškozování cizí věci. Po rozbití skleněné výplně se vloupal na Senovážném náměstí do stánku PNS, odkud odcizil tiskoviny a cigarety. Celková škoda, včetně škody vzniklé poškozením, činí 24 845 korun. Dále má na svědomí dvě krádeže vloupáním do vozidel tov. Toyota Corola a Škoda 110 L, ke kterým došlo v ulicích Čěčova a Klaricova. Z vozidel zmizela autorádia. V Klaricově ulici se zmocnil motocyklu MMK Simson, který přechodnou dobu užíval a řídil, aniž by vlastnil řidičský průkaz, a následně jej odstavil v Čěčově ulici. V obchodním domě Igy v Českých Budějovicích pak ještě na pánských toaletách napsal lihovým fixem růžové barvy dva nápisy RES, čímž způsobil škodu poškozením ve výši 3 000 korun. V páchání trestné činnosti pokračoval a to krádeží měděného okapového svodu v hodnotě 2 400 korun v Riegrově ulici. Svým nezákonným jednáním tak způsobil celkovou škodu ve výši 51 225 korun. Kolem nezletilého, policistům již známého pachatele, se ale díky profesionální práci českobudějovických kriminalistů stáhla smyčka. Ke všem skutkům se následně pod tíhou důkazů doznal. Pro nedostatečnost věku nezletilého pachatele (dle § 159a odst. 2), s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu) byl případ komisařem Služby kriminální policie a vyšetřování odložen.“ [63].

Z loupeže jsou důvodně podezřelí tři třináctiletí mladíci:

„Českobudějovickými kriminalisty bylo prokázáno a zjištěno, že tři nezletilí mladíci /všichni 13let/ dne 01. 12. 2008, třicet minut po šesté hodině večer, v Trhových Svinech v prostorách tržnice, po předchozí vzájemné domluvě přistoupili k právě procházejícím třem dvanáctiletým dívkám, kdy následně jednu z dívek natlačili na zed' a vyhrožovali jí slovy: ‚Dej nám peníze nebo cigarety, jinak Tě prohodíme výlohou.‘ Dívka reagovala s tím, že u sebe žádné peníze nemá. Agresoři se nenechali odradit a z její kabelky nesené přes rameno jí vyndali peněženku. Dívka agresorům peněženku vytrhla a schovala zpět do kabelky. Mladíci následně dívce pohrozili propálením bundy cigaretami, které jí dávali do těsné blízkosti bundy – k poškození ani ke zranění nedošlo. Z důvodu, že dívka odmítla vydat peníze, na ni další z povedeného tria vysypal odpadkový koš. Agresoři následně prohledali další dvě dívky, kdy jednu při tomto chytili pod krkem, nic neodcizili a druhé vzali z kapsy u kalhot mobilní telefon zn. Nokia. S mobilním telefonem poté hodili o zem, čímž byla způsobena škoda ve výši 500 korun. Ke zranění osob nedošlo. Případ byl

komisařem Služby kriminální policie a vyšetřování pro nedostatečnost věku pachatelů včerejšího dne odložen. Trestní stíhání je v takovém případě nepřijatelné.“ [64].

Internetové zpravodajství informovalo o tom, že **3 nezletilí ve výchovném ústavu v Boleticích plánovali vraždu dozorce:**

„Chovanci ústavu pro mladistvé násilníky si vraždou vychovatele chtěli zajistit cestu na svobodu. Chlapci byli umístěni ve speciálním oddělení ústavu pro dětské vrahy a násilníky. Plán nezletilců ale nevyšel, zaměstnanci ústavu vše odhalili. Případem se nyní podle deníku zabývá policie. Chlapcům ale kvůli nízkému věku žádný trest nehrozí, maximálně zpřísnění výchovného režimu v ústavu.

Chlapci plánovali, že přepadnou noční službu. Dva měli zabouchat na dveře střeženého pokoje, ve kterém spali, a požádat, že chtějí na toaletu. Třetí měl na vychovatele skočit ze zadu a zatáhnout mu strunu kolem krku. Ředitel ústavu Jaroslav Žejdl deníku informaci o připravované vraždě noční služby potvrdil.“ [65].

Policisté v Praze zadrželi pětici lupičů, dva byli nezletilí

„Informoval o tom v úterý agenturu Mediafax policejní mluvčí Tomáš Hulan. „K první loupeži došlo prvního ledna, nedlouho před půlnocí ve Stromovce. Zde lupiči donutili poškozené nejprve pod pohrůžkou dvou stříbrných pistolí a následně i fyzického násilí k vydání celkem čtyř mobilních telefonů a veškeré finanční hotovosti. Pachatelé způsobili škodu za bezmála čtyřicet tisíc korun,“ řekl mluvčí. O týden později vylákali na ostrově Štvanice další poškozené z klubu a poté je přepadli. „Opět se zbraní v ruce požadovali vydání financí a veškerých cenných a lehce zpeněžitelných věcí. Stejně jako v prvním případě došlo i tentokrát na fyzické násilí,“ pokračoval Hulan, podle nějž kriminalisté skupinu zadrželi 14. ledna. U mladíků kriminalisté zajistili jeden z uloupených mobilů i pistole. Teprve poté se ukázalo, že jde o zapalovače, podobné pistolím. „V případě odsouzení hrozí trojici mladistvých, vzhledem k jejich věku, poloviční trest odnětí svobody, tedy pět let. Nezletilci jsou v tomto případě beztrestní, nicméně o jejich počínání byli

samozřejmě informování nejen rodiče, ale i orgán sociálně právní ochrany dětí, ukončil mluvčí.“ [66].

5.3.5 Příklady z praxe v zahraničí

Ve Velké Británii chytili devítiletého úplně opilého řidiče:

„Policie chytila chlapce přímo za volantem, když ale zjistila jeho věk, musela ho pustit, protože stávající zákony neumožňují zadržovat děti. Chlapec, jehož totožnost je známa pouze policii, není jediný mladistvý, který byl zatčen v Británii během posledních dvou let v souvislosti s řízením aut. Před několika měsíci byli chyceni čtyři 11ti letí a jeden desetiletý chlapec při krádeži auta. Krádeže a jiné trestné činy dětí jsou čím dál tím větším problémem. A proto se teď v Británii vášnivě debatuje o trestní odpovědnosti dětí a mladistvých.“ [67].

Soud poslal do vězení dva malé Brity, vrstevníky mučili z nudy:

„Soud v britském Sheffieldu poslal za mříže na neurčitou dobu dva chlapce, kteří loni v dubnu sadisticky napadli dva vrstevníky. Bylo jim teprve 10 a 11 let, když své oběti hodinu a půl mučili. Násilníci stráví ve vězení nejméně pět let a poté soud rozhodne o jejich dalším osudu. V Anglii jsou děti trestně odpovědné za své činy už od 10 let.“ [68].

5.4 Ekonomické aspekty

Celková škoda způsobená kriminální činností v roce 2010 činila v České republice 24,1 miliardy Kč. Pokud z této částky celkové škody vypočítáme 1,2 %, což je podíl, kterým se děti mladší patnácti let podílely na celkové kriminální činnosti, dostaneme se k částce **292 milionů Kč** [69, 47].

Tabulka č. 1 : Škoda připadající na trestnou činnost nezletilých podle jejich podílu na celkové škodě způsobené trestnou činností

Celková škoda způsobená kriminální činností v roce 2010	24 103 863 000
Objasněno případů	130 744
z toho spáchali nezletilí do 15 let	1 584
Podíl nezletilých na kriminální činnosti	0,012115279
Škoda připadající na trestnou činnost nezletilých	292 025 018,3 Kč

Zdroj: POLICIE ČR, vlastní zpracování

Zde je ovšem nutné zdůraznit, že v celkové kriminalitě jsou zahrnuty i kriminální skutky, které pro nezletilé mladší patnácti let nejsou prakticky uskutečnitelné. Výše škody, která je těmito skutky způsobena, může být ale obrovská a v částce celkové škody, ze které je vypočítán podíl škody připadající na nezletilé, jsou tyto skutky zahrnuty. Jde především o zpronevěry, krácení daně, úvěrové podvody aj.

Proto lze pro co největší přesnost vypočítat škodu způsobenou kriminalitou nezletilých podle jejich podílu na jednotlivých kategoriích celkové kriminality (tak získáme škodu v dané oblasti kriminality podle podílu připadajícího na kriminalitu nezletilých). Tímto výpočtem získáme částku **205 201 904 Kč**, kterou lze vzhledem k zohlednění podílu nezletilých na kriminalitě v jednotlivých oblastech považovat za nejpřesnější.

Tabulka č. 2 : Škoda připadající na trestnou činnost nezletilých podle jejich podílu na jednotlivých oblastech kriminality

	Objasněno případů	Spáchali nezletilí	Způsobená škoda (v Kč)	Podíl nezletilých	Škoda (v Kč)
Násilné činy	13 462	349	204 198 000	0,02592	5 293 797,5
Mravnostní činy	1 520	97	118 000	0,06381	7 530,2
Majetkové činy	43 478	748	8 380 595 000	0,01720	144 180 621,5
Ostatní kriminální činy	21 351	284	720 085 000	0,01330	9 578 199,6
Zbývající kriminalita	34 301	53	642 400 000	0,00155	992 600,8
Hospodářské činy	16 615	53	14 153 834 000	0,00319	45 149 154,5
Škoda připadající na nezletilé	x	x	x	x	205 201 904,1

Zdroj: POLICIE ČR, vlastní zpracování

Z této skutečnosti je patrné, že kriminalita nezletilých, stejně jako kriminalita obecně, je problémem nejen morálním, ale rovněž i ekonomickým a řešení této problematiky (snížení kriminality nezletilých) je nezbytné. Přesto, že jakékoli řešení dané problematiky bude v danou chvíli znamenat velký finanční náklad, vzhledem k částce, která je kriminalitou nezletilých každoročně způsobena, je v dlouhodobém horizontu i z hlediska ekonomického nezbytné vhodnými opatřeními směřovat ke snížení kriminality nezletilých. Investovaná částka se při poklesu dané kriminality vrátí.

Ekonomické aspekty problematiky věkové hranice trestní odpovědnosti (a jejího snížení) je velice obtížné konkrétně vyčíslit. Je totiž nutné vzít v úvahu na jedné straně **náklady** vztahující se k trestné činnosti páchané nezletilými a na straně druhé **finanční přínos** navrhovaných opatření.

Náklady související se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti (a dalšími opatřeními usilujícími o snížení kriminality nezletilých):

- v souvislosti se závažnými trestnými činy: prostředky investované do zkvalitnění zařízení, náklady na pobyt nezletilých v příslušném zařízení aj.
- v souvislosti s méně závažnými trestnými činy a přestupky: náklady na vyšetřování, náklady na řízení s nezletilými, náklady na právní zástupce nezletilých aj.

V oblasti závažných trestných činů existuje i za současného stavu možnost umístit nezletilé do příslušného zařízení. Z hlediska dalších nákladů jde tedy o skupinu nezletilých, která do zařízení za současného stavu umístěna není a k umístění nezletilých do zařízení by došlo se změnou věkové hranice trestní odpovědnosti a dále o pachatele zvláště závažných trestných činů, kterým by mohl být pobyt v zařízení prodloužen déle než do osmnácti či devatenácti let – resp. měl by být v tomto věku umožněn jejich přesun do věznice či jiného příslušného zařízení, např. léčebny, místo propuštění na svobodu.

Náklady na jednoho vězně v roce 2008 činily za jeden den 882 Kč, tj. přes 27 tis. Kč za měsíc. Dle dostupných informací jsou náklady na pobyt nezletilých v nápravném zařízení srovnatelné. Pokud by tedy byli pachatelé zvláště závažných trestných činů v osmnácti letech místo propuštění přemístěni do jiného zařízení, znamenalo by to pro stát roční náklad přibližně 965 790 Kč (za rok spáchají v průměru 2 – 3 nezletilí pachatelé zvláště

závažný trestný čin, tzn. 3 pachatelé x 365 dní v roce x 882 Kč náklady na jeden den v zařízení). Vzhledem k tomu, že v případě závažných trestných činů postih nezletilých možný je i v současné době, v této sféře by k zásadní změně nákladů pravděpodobně nedošlo [70].

V této oblasti je ovšem na místě zkvalitnit naše současná zařízení, do kterých jsou nezletilí za protiprávní činnost umístováni. Zde by šlo o investice především v oblasti personálu, kamerových systémů, vybavení zařízení a pokojů (nerozbitná okna, atd. ...). Pro představu například rekonstrukce zařízení v Ostravě (Polance) pro nezletilé s extrémními poruchami chování vyšla na téměř 142 milionů Kč. Toto zařízení má kapacitu 30 míst. Po rekonstrukci je toto zařízení na velice dobré bezpečnostní úrovni a v podstatě neumožňuje útek [21]. Dalším kvalitním zařízením, které se u nás nachází, je výchovný ústav v Boleticích, který zahrnuje oddělení pro děti mladší patnácti let s extrémními poruchami chování. Toto oddělení má kapacitu 12 míst. Je tedy patrné, že velice kvalitní zařízení se u nás nacházejí, ale jejich kapacita je malá, postačuje pouze pro nejtěžší dětské pachatele. Zařízení, ve kterých jsou umístěny děti, které nemají na svědomí přímo zvlášť závažné trestné činy, nejsou moc dobře zabezpečena a útky nezletilých z těchto zařízení jsou relativně časté. Další prostředky by bylo vhodné tedy vynaložit i do zařízení, ve kterých jsou umístěni i ostatní pachatelé trestných činů.

Další vynaložené náklady by se objevily především v oblasti přestupků a méně závažných trestných činů, u kterých v současné době bývají případy pro nízký věk pachatelů odkládány, zatímco se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti by byla možnost postihu i za tyto méně závažné prohřešky. V této oblasti méně závažných činů je ovšem vhodné využití alternativních trestů (obecně prospěšné práce atd.), které by pro stát mohly přinést i ekonomický zisk (místo nákladů v případě umístění do zařízení). V tomto případě by tedy šlo především o náklady spojené s řízením, jelikož trest by měl mít mírnější formu či by dokonce přinášel ekonomický zisk.

Finanční přínos, resp. úspora finančních prostředků:

- snížení kriminality nezletilých (snížení škody způsobené kriminalitou)

- snížení kriminality nezletilých a s tím související úspora nákladů, které by jinak byly investovány do vyšetřování, řízení s pachateli atd.
- uložení alternativních trestů – úspora nákladů v případě uložení obecně prospěšných prací

Velice problematické je vyčíslit **finanční přínos** navrhovaných opatření. To je způsobeno především tím, že nejzávažnější trestné činy přináší škody nemajetkové podstaty (násilné činy, které ohrožují zdraví, životy). Nelze přesně určit ani částku, která bude „ušetřena“ tím, že delikventní děti zůstanou v příslušném zařízení a nebudou v trestné činnosti na svobodě pokračovat (což nebývá finanční náklad přímo pro celou společnost a stát, ale pro poškozeného jednotlivce). Rovněž snížení škod způsobených trestnou činností nezletilých, jejichž výše byla podle odhadu v roce 2010 kolem 205 milionů Kč, bude ekonomicky velice významné. Je patrné, že finanční přínos se v rámci této problematiky objeví v úspoře finančních prostředků, jejichž výši lze pouze odhadovat, nikoli ve formě jakékoli konkrétně získané částky.

Z ekonomického hlediska představuje jakékoli řešení dané situace veliký finanční náklad (zkvalitnění zařízení, do kterých jsou nezletilí umístováni, různé programy pro nezletilé i rodiče, úhrada nákladů na vyšetřování, řízení s nezletilými), zatímco finanční přínos se objeví v dlouhodobějším časovém horizontu především snížením celkové kriminality nezletilých a s tím související úsporou prostředků, které by byly v souvislosti s trestnou činností vynaloženy. Hlavní přínos snížení kriminality nezletilých se ovšem projeví především v oblasti nejzávažnějších trestných činů, které jsou nemajetkové podstaty, tudíž jejich snížení bude mít přínos především neekonomické povahy. Z tohoto důvodu nelze racionálně zhodnotit ekonomický význam snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Z toho, že většina opatření navrhovaných v souvislosti s danou problematikou je směřována především ke zlepšení situace v oblasti závažných trestných činů, je zřejmé, že prioritou v této oblasti je zajistit větší bezpečí společnosti a snížit kriminalitu nezletilých a to samozřejmě i za cenu, že v danou chvíli budou tato opatření pro stát znamenat větší finanční výdaj než okamžitý přínos.

5.5 *Možná řešení dané problematiky*

Nejvíce diskutovaným řešením dané problematiky je ***snížení věkové hranice trestní odpovědnosti***. V naší republice se uvažuje především o snížení této hranice na čtrnáct let. Toto řešení já osobně považuji za vhodné především z hlediska správního práva, kdy v současné době často dochází k tomu, že nezletilí své beztrestnosti zneužívají (nebo jí zneužívá někdo další, například rodič, který dítě k trestné činnosti navádí). Nejde zde o trestání neúmyslných či nedbalostních trestných činů, ale činů úmyslných. Dalším důvodem pro snížení této hranice je vzrůstající agresivita nezletilých, jejich rychlejší vývoj, bezproblémová funkčnost systémů s nižší hranicí trestní odpovědnosti v řadě okolních států a rovněž ochrana společnosti před případnou recidivou.

Jako hlavní nevýhody snížení věkové hranice trestní odpovědnosti uvádějí odpůrci tohoto snížení význam prevence, nikoli trestů, souvislost této věkové hranice s dalšími věkovými limity (konec povinné školní docházky, vydávání občanských průkazů, povolený sexuální život), neschopnost dětí uvědomit si širší důsledky svého jednání a větší ovlivnitelnost dětí a možnost nezletilé i v současné době za významnější trestné činy potrestat. Stále častěji se ovšem v diskuzích týkajících se této problematiky objevuje názor, že snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na čtrnáct let situaci nevyřeší, rodiče, kteří posílají své děti krást, budou posílat děti mladší (otázkou je, zda ještě další mladší dítě budou mít) a v oblasti závažných trestných činů se vždy najde dítě, které bude ještě pod tímto věkovým limitem a závažný trestný čin spáchá. Především nad posledním uvedeným argumentem je třeba se zamyslet, protože je naprosto pravdivý.

Pokud jde o tyto nejzávažnější trestné činy, je na čase, aby společnost přestala být k dětským vrahům tak benevolentní, protože za každý trestný čin, který dotyčný delikvent spáchá po propuštění z nápravného zařízení (v našem systému v osmnácti či devatenácti letech s čistým trestním rejstříkem), už nese díl odpovědnosti právě i společnost, která dotyčnému propuštění umožnila další činy spáchat.

Z tohoto důvodu se v současné době začíná diskutovat o ***zrušení věkové hranice trestní odpovědnosti pro zvláště závažné, brutální trestné činy***. Tento návrh já osobně považuji za naprosto adekvátní, jelikož společnost má povinnost nejen dbát na práva (dětských) pachatelů trestných činů, ale rovněž na práva nevinných lidí včetně dětí a společnost před

případnými dalšími útoky recidivistů chránit. Na práva pachatelů, včetně dětských, by společnost dbát měla, ale jde podle mého názoru především o zachování jejich práv při pobytu v příslušném zařízení (a pokud jsou pro společnost dotyční pachatelé nebezpeční, bezesporu by být umístěni v zařízení měli), o to, aby pobyt v tomto zařízení dotyčného co nejméně negativně ovlivnil do budoucna, aby ho nevyřadil z dalšího života ve společnosti, aby měl možnost dále rozvíjet své znalosti, dovednosti a zájmy. Nesmí ale docházet k tomu, že na úkor práv pachatele (i když dětského) budou ohrožena práva a v krajním případě i životy ostatních členů společnosti, kteří se na rozdíl od dotyčného pachatele neprovinili vůbec ničím.

Snížením či zrušením věkové hranice trestní odpovědnosti pro zvlášť závažné trestné činy by ovšem nemělo dojít k zavírání těchto nezletilých pachatelů do vězení, ale měli by být umístěni do speciálních zařízení. Zásadní rozdíl by měl být v možnosti umístit je do těchto zařízení na odpovídající dobu (nejen do osmnácti let), možnost monitorování jejich dalšího pohybu, pokud je k tomu důvod, a v neposlední řadě by tito pachatelé za spáchání zvlášť závažného trestného činu měli mít záznam v rejstříku trestů. Zařízení, ve kterých by byli tito dětští pachatelé zvlášť závažných trestných činů umístěni, by měla být velice dobře hlídána, já osobně bych se přikláněla k venkovní vězeňské ostraze, jelikož nebezpečnost těchto dětí pro společnost je vysoká. Uvnitř zařízení by s dětmi měli pracovat speciálně vyškolení pracovníci (sociální pracovníci, pedagogové, psychologové). Velmi významný je také vznik prvních detenčních ústavů pro děti mladší patnácti let, o kterých se v současné době jedná. Tato zařízení slouží pro pachatele, kteří jsou nebezpeční a nelze je stíhat pro nepřičetnost nebo těžké poruchy osobnosti.

Další variantou by mohla být například *dvojitá hranice trestní odpovědnosti*. K tomu by v podstatě i směřovala situace, pokud opravdu dojde k jakémusi prolomení věkové hranice trestní odpovědnosti pro zvlášť závažné trestné činy. V tomto případě pak bude platit věková hranice pro většinu přestupků a trestných činů (dejme tomu současných patnáct let), ale pro zvlášť závažné trestné činy by tato hranice neplatila nebo by mohla být stanovena na jiný věk (nižší).

Další možností je, že věková hranice trestní odpovědnosti se nesníží a zůstane na současných patnácti letech. V současné době poslanci odsouhlasili novelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která umožňuje i dětem mladším patnácti let za zvlášť

závažné trestné činy uložit ochranné léčení. Tím by byl odstraněn jeden z největších nedostatků současné právní úpravy, kdy jsou dětští pachatelé i těch nejzávažnějších trestných činů v osmnácti nebo devatenácti letech propouštěni z příslušného zařízení na svobodu. Pokud by se k tomuto opatření připojil ještě záznam v trestním rejstříku, bylo by v oblasti nejzávažnějších trestných činů dosaženo v podstatě identického výsledku jako v případě snížení či prolomení hranice trestní odpovědnosti s tím, že nezletilí by nebyli posíláni do vězení, ale do speciálních zařízení. V oblasti nejzávažnějších trestných činů je tedy toto řešení uspokojivé. Problematika drobnějších přestupků a trestných činů by ovšem dále nebyla řešena vůbec.

Kromě výše uvedených opatření, která se vztahují na děti, které už nějaké přestupky či trestné činy spáchaly, by bylo vhodné zvyšovat **informovanost všech dětí v oblasti trestního práva** (od určitého vhodného věku, například s počátkem školní docházky). Pokud mnoho odpůrců nižší věkové hranice trestní odpovědnosti argumentuje tím, že nezletilí si nejsou vědomi důsledků svého jednání, je pro ně složité posoudit, co je správné a co není a proč, neexistuje lepší řešení této situace než děti začít globálně zasvěcovat do toho, co správné je a co správné není, co se smí a co se nesmí. Pokud morální chápání dotyčných dětí není na takové úrovni, aby si samy uvědomily, co smí a co nesmí a proč, je na místě začít děti o těchto skutečnostech informovat. Tímto způsobem se děti dozví, co a proč se nesmí. Aby bylo zajištěno, že se tyto důležité informace dostanou opravdu ke všem dětem, bylo by vhodné výuku těchto naprostých základů trestního práva zavést povinně na všech základních školách. Takto by se informace dostaly ke všem dětem. Pokud by dítě na některé hodině výuky chybělo, mělo by povinnost si hodinu nahradit. Tato prevence by ovšem měla sloužit jako opatření předcházející trestné činnosti, nikoli sama o sobě jako reakce na již spáchané trestné činy.

Dalším faktorem, který by mohl řešení dané problematiky pomoci, je **zvýšení odpovědnosti rodičů za jejich děti**. Větší odpovědnost rodičů za jejich děti by mohla být přínosná nejen v extrémních případech, kdy rodiče své děti na „špatnou cestu“ sami úmyslně vedou (zde postih možný je, ale je problematické skutečnosti prokázat), ale také v situacích, kdy rodiče své děti přímo nezanedbávají, ale zároveň jim ani neposkytují dostatečnou péči, čas a o své děti se dostatečně nezajímají, například kvůli velkému pracovnímu vytížení. Tato problematika je ovšem velice složitá, protože k tomu, aby byl možný nebo správný postih

rodiče za činy jeho potomka, mělo by být jasné, do jaké míry rodič způsobil poruchy chování dítěte. V současné době, kdy děti tráví stále více času v různých institucích (škola, kroužky), je možnost rodičů na děti výchovně působit stále omezenější. Většina zaměstnání a rovněž soukromé podnikání jsou pro většinu rodičů velice časově náročné, a proto jsou rodiče nuceni, pokud chtějí rodinu uživit, s dětmi trávit stále méně času. Klesající vliv rodiny na chování nezletilých už byl mnoha studiemi prokázán. Rovněž se často setkáváme s rodinami, ve kterých se chování sourozenců i přes pravděpodobně stejnou či velice podobnou výchovu radikálně liší. Nelze tedy za veškeré poruchy chování dětí vinit jejich rodiče.

Velice problematická je rovněž tato otázka v případě dětí umístěných v různých zařízeních, u dětí adoptovaných či umístěných v pěstounské péči a rovněž u dětí vychovávaných a živených jen jedním rodičem, u kterých by v případě potrestání rodiče za činy jednoho z dětí byli zároveň potrestáni i všichni sourozenci dítěte. Domnívám se, že trestní odpovědnost rodičů za činy jejich dětí by měla být větší, než tomu je v současné době. Na druhou stranu nelze tuto problematiku paušalizovat a automaticky vinit rodiče za všechny poruchy chování jejich dětí. Toto zobecnění by mohlo přinést mnoho nežádoucích jevů. Za nejvhodnější považuji individuálně posuzovat, do jaké míry je porucha chování dítěte zaviněna jeho rodiči (rodičem) a podle toho případně postupovat.

6 Závěr

V této diplomové práci je nastíněna současná právní úprava vztahující se k dané problematice, naše věková hranice trestní odpovědnosti je srovnána s okolními státy, jsou předloženy a zhodnoceny postoje jednotlivých politiků, politických stran a odborníků pro danou oblast a rovněž jsou zahrnuty kapitoly zabývající se samotným chováním nezletilých a to formou vývoje kriminální činnosti nezletilých a konkrétních případů z praxe. Významnou částí práce je kapitola zabývající se argumenty jak pro snížení této věkové hranice, tak proti němu.

Zajímavým zjištěním této práce je to, že zatímco názory politiků a psychologů se diametrálně liší, názor laické veřejnosti je podle anket i vlastního průzkumu relativně jednoznačný (pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti).

Závěrem lze shrnout, že po podrobném prostudování dané problematiky se musím přiklonit k názoru, že to, zda je věková hranice trestní odpovědnosti stanovena na čtrnáct, nebo patnáct let, není klíčovou záležitostí. Přesto se přikláním spíše ke snížení této věkové hranice, a to především z hlediska správního práva, z důvodu páchání mnohačetných drobnějších přestupků nezletilými, protože si jsou dobře vědomi své beztrestnosti. Pokud pachatel nedosahuje takové rozumové a mravní vyspělosti, aby rozpoznal nebezpečí svého činu, za čin souzen není, proto nepovažuji za reálné, že by byly trestány děti, které si závažnost a důsledky svého činu neuvědomovaly. Kromě toho považuji za významné podporovat u nezletilých vědomí zodpovědnosti za své činy.

Z hlediska trestního práva považuji za prioritní, aby byla prolomena hranice trestní odpovědnosti pro zvláště závažné trestné činy s tím, že děti by neměly být umístovány do vězení, ale do speciálních zařízení. Systém těchto zařízení u nás bude ještě nutné výrazně propracovat, protože kvalitní zařízení se tu sice nachází, ale jejich počet a kapacity nejsou dostatečné. Hlavním přínosem by měla být možnost umístit nezletilé do příslušného zařízení na potřebnou dobu, možnost monitorování jejich pohybu po propuštění, pokud bude třeba, a v neposlední řadě také záznam v trestním rejstříku. Přestože novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která by umožnila nařídít i dětem mladším patnácti let ochranné léčení (nikoli pouze ochrannou výchovu), dosahuje i bez snížení věkové hranice

trestní odpovědnosti podobného účelu, domnívám se, že podporovat v nezletilých pocit zodpovědnosti za své činy je pro ně samotné psychologicky významné.

7 Seznam použitých zdrojů

Literatura

[41] VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S., BLATNÍKOVÁ, Š. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Vydání první. Praha: Vydavatelství KUFR, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7338-079-3.

[53] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Vydání druhé. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-771-X.

Internetové zdroje

[1] *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (Zákon č. 218/2003 Sb.)* [online]. [cit. 2011-02-22].

URL: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=218%2F2003&number2=&name=&text=>.

[2] *Mladiství jako speciální skupina* [online]. [cit. 2008-04-05].

URL: <<http://tisk.juristic.cz/35609/tisk/old>>.

[3] NOVOTNÝ, P. *Zlodějna a pytláctví se konečně začne vyplácet*, 5. leden 2010 [online]. [cit. 2011-06-10]. URL:<<http://petrf.novotny.blog.idnes.cz/c/117621/Zlodejna-a-pytlactvi-se-konecne-zacne-vyplacet.html>>.

[4] RÁKOSOVÁ, L. *Diskuse o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti jsou stále častější*, 11. září 2004 [online]. [cit. 2010-09-12]. URL:<http://zpravy.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_pda/132491>.

[5] *Děťští vrazi: Mohou se napravit?*, 30. březen 2010 [online]. [cit. 2010-09-14]. URL:<<http://deti.centrum.cz/skolaci/2010/3/30/clanky/detsti-vrazi-mohou-se-napravit/>>.

- [6] ŠKRABALOVÁ, I. *Od příštího roku půjdou za mříže už čtrnáctiletí! Nebo taky ne...*, 8. květen 2009 [online]. [cit. 2011-09-25]. URL: <<http://sites.google.com/site/webanek/texty-2/clanek>>.
- [7] ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Pospíšil uvažuje o návratu hranice trestní odpovědnosti na 15 let* [online]. [cit. 2011-06-12]. URL: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2550>>.
- [8] ČTK. *Trestní odpovědnost dětí se zřejmě nesníží*, 30. duben 2009 [online]. [cit. 2010-09-14]. URL: <www.lidovky.cz/tiskni.asp?r=ln_domov&c=A090430_120405_ln_domov_glu>.
- [9] KÝR, A. *Mladí pachatelé trestných činů v evropském kontextu* [online]. [cit. 2010-09-15]. URL: <<http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik2000/kyr.htm>>.
- [10] HASLINGEROVÁ, I. *Kriminalita mládeže* [online]. [cit. 2011-08-15]. URL: <<http://194.213.41.20/justice/ms.nsf/Dokumenty/012C0902B587610AC1256B12002BEA0E>>.
- [11] POKRUPOVÁ, A. *Zpráva ze zahraniční pracovní cesty* [online]. [cit. 2011-08-04]. URL: <https://www.pmscr.cz/download/TF_Zprava_ze_studijni_cesty_-_Londyn_2_-_8_4_06.pdf>.
- [12] MEDIAFAX. *Dětiští vrazi už se nevyhnou odpovědnosti! Půjdou do ochranné léčby*, 6. září 2011 [online]. [cit. 2011-09-10]. URL: <<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/delikventi-mladsi-15-let-se-nevyhnou-ochrann-lecbe.html>>.
- [13] *Delikventi z řad dětí půjdou do ochranné léčby*, 6. září 2011 [online]. [cit. 2011-09-10]. URL: <<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/delikventi-z-rad-deti-pujdou-do-ochrann-lecby/>>.
- [14] INFOSERVIS UAMK. *I po 1. lednu 2010 hranice vzniku trestní odpovědnosti i odpovědnosti za přestupek od 15 let* [online]. [cit. 2011-05-26]. URL: <<http://www.e-auto.cz/ostatni/i-po-1-lednu-2010-hranice-vzniku-trestni-odpovednosti-i-odpovednosti-za-prestupek-od-15-let.htm>>.

- [15] ŠKALOUD, M. *Nový trestní zákoník schválen v Senátu*, 8. leden 2009 [online]. [cit. 2011-05-24]. URL: <<http://www.skaloud.net/clanky/novy-trestni-zakonik-schvalen-v-senatu-8-1-2009/>>.
- [16] *Snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let* [online]. [cit. 2008-01-16]. URL: <<http://www.rchytka.cz/clanek.aspx?id=64>>.
- [17] BALÁŽOVÁ, J. *Dětská kriminalita a její řešení*, 15. září 2004 [online]. [cit. 2011-05-15]. URL: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/133176>.
- [18] ČTK. *Doživotní léčbu pro nezletilé vrahy má umožnit novela zákona*, 22. březen 2011 [online]. [cit. 2011-06-15]. URL: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-51321520-dozivotni-lecibu-pro-nezletile-vrahy-ma-umoznit-novela-zakona>>.
- [19] KOPECKÝ, J. *Zrušíme hranici trestní odpovědnosti, říká ČSSD. I my přitvrdíme, opáčila ODS*, 14. duben 2010 [online]. [cit. 2011-06-12]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/zrusime-hranici-trestni-odpovednosti-rika-cssd-i-my-pritvrdime-opacila-ods-1bq-/domaci.asp?c=A100414_111908_domaci_kop>.
- [20] TŘEČEK, Č. *Za vraždu by soudy mohly trestat i děti, uvažuje ministryně Kovářová*, 31. leden 2010 [online]. [cit. 2011-02-20]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/kovarova-chce-diskutovat-o-zruseni-vekove-hranice-pro-trestani-vrazdy-13j-/domaci.aspx?c=A100131_144326_domaci_cen>.
- [21] KUBÁLKOVÁ, P. *Co s ostravským násilníkem? Dobeš chce detenční ústavy pro děti*, 6. prosinec 2010 [online]. [cit. 2011-09-05]. URL: <http://www.lidovky.cz/co-s-ostravskym-nasilnikem-dobes-chce-detencni-ustavy-pro-deti-p75-/ln_domov.asp?c=A101206_154305_ln_domov_glu>.
- [22] *Dětsí násilníci brzy v detenčních ústavech*, 28. leden 2011 [online]. [cit. 2011-09-03]. URL: <<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/detsti-nasilnici-brzy-v-detencnich-ustavech/>>.
- [23] BROŽOVÁ, K. *Věková hranice trestní odpovědnosti by se měla snížit na 14 let, soudí TOP 09*, 10. únor 2011 [online]. [cit. 2011-05-15].

URL: <<http://www.mediafax.cz/politika/3170407-Vekova-hranice-trestni-odpovednosti-by-se-mela-snizit-na-14-let-soudi-TOP-09>>.

[24] ŽIŽLAVSKÁ, V. *TOPO9 by jako jediná strana snížila věkovou hranici trestní odpovědnosti*, 11. květen 2010 [online]. [cit. 2011-03-18]. URL: <<http://www.mediafax.cz/politika/3038454-TOP09-by-jako-jedina-strana-snizila-vekovou-hranici-trestni-odpovednosti>>.

[25] *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních (Zákon č. 109/2002Sb.)* [online]. [cit. 2011-02-22]. URL: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=109%2F2002&number2=&name=&text=>.

[26] PŘIBIL, M. *Šéf ústavu v Boleticích: Malí kriminálníci mají vlastní třídy v uzavřeném podlaží*, 6. prosinec 2010 [online]. [cit. 2011-09-05]. URL: <<http://www.novinky.cz/veda-skoly/218800-sef-ustavu-v-boleticich-mali-kriminalnici-maji-vlastni-tridy-v-uzavrenem-podlazi.html>>.

[27] *Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte* [online]. [cit. 2011-02-22]. URL: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=104%2F1991&number2=&name=&text=>.

[28] NĚMEC, J. *Anachronismus: Věková hranice 15 let* [online]. [cit. 2010-06-12]. URL: <http://ihned.cz/1-10078270-15101540-000000_mail-e0>.

[29] ŽÁK, J. *Radioforum*, 27. červenec 2009 [online]. [cit. 2011-05-24]. URL: <<http://zpravy.ods.cz/prispevek.php?ID=10611>>.

[30] KOUKAL, J. *Kriminalita dětí klesá, ale jejich brutalita roste*, 13. červenec 2010 [online]. [cit. 2011-06-08]. URL: <<http://www.novinky.cz/krimi/205767-kriminalita-deti-klesa-ale-jejich-brutalita-roste.html>>.

[31] KUBECZKA, J. *Věková hranice trestní odpovědnosti se snižuje*, 1. prosinec 2005 [online]. [cit. 2011-04-21]. URL: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/vekova-hranice-trestni-odpovednosti-se-snizuje>>.

- [32] ČT24. *Hranice trestní odpovědnosti i legální sex zřejmě až od 15 let*, 19. červen 2009 [online]. [cit. 2011-04-21]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/58558-hranice-trestni-odpovednosti-i-legalni-sex-zrejme-az-od-15-let/>>.
- [33] BÁRTOVÁ, E. *I dětští vrazi se mohou napravit*, 18. duben 2007 [online]. [cit. 2011-09-03]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=403107>>.
- [34] MALÁ, V., MASOPUSTOVÁ, V., RAFAELOVÁ, L. *Trestní odpovědnost by mohla zůstat na hranici patnácti let*, 12. červen 2009 [online]. [cit. 2011-05-10]. URL:<http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/594465>.
- [35] ČTK. *Věk trestní odpovědnosti se asi nezmění, zůstane na 15 letech*, 12. červen 2009 [online]. [cit. 2011-04-21]. URL:<http://www.lidovky.cz/vek-trestni-odpovednosti-se-asi-nezmeni-zustane-na-15-letech-pqd-/ln_domov.asp?c=A090612_144723_ln_domov_pks>.
- [36] HÁJEK, M. *Kovářová zvažuje zrušení hranice trestní odpovědnosti u pachatelů závažných trestných činů*, 31. leden 2010 [online]. [cit. 2011-02-20]. URL: <<http://domaci.eurozpravy.cz/politika/6161-kovarova-zvazuje-zruseni-hranice-trestni-odpovednosti-u-pachatelu-zavaznych-trestnych-cinu/>>.
- [37] ČSSD navrhuje, aby o hranici trestní odpovědnosti rozhodoval soud, 14. duben 2010 [online]. [cit. 2011-03-18]. URL: <<http://www.novinky.cz/domaci/197521-cssd-navrhuje-aby-o-hranici-trestni-odpovednosti-rozhodoval-soud.html>>.
- [38] KUBÁLKOVÁ, P. *Jiří Pospíšil: Ať se věk klidně posune*, 28. leden 2009 [online]. [cit. 2011-04-21]. URL:<<http://zpravy.ods.cz/prispevek.php?ID=9016>>.
- [39] ČR0 1 – RADIOŽURNÁL. *Mladiství vrazi mohou být díky novele celoživotně pod kontrolou*, 16. únor 2011 [online]. [cit. 2011-05-24]. URL: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5372&d=315509>>.
- [40] ČT24. *Kovářová zřídí tým kvůli prolomení hranice trestní odpovědnosti*, 14. duben 2010 [online]. [cit. 2011-06-10]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/86903-kovarova-zridi-tym-kvuli-prolomeni-hranice-trestni-odpovednosti/>>.

- [42] CIHLÁŘOVÁ, I. *Čermák by snížil trestní odpovědnost na 14 let*, 9. září 2003 [online]. [cit. 2011-01-12]. URL: <<http://www.novinky.cz/domaci/14851-cermak-by-snizil-trestni-odpovednost-na-14-let.html?ref=boxA>>.
- [43] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Věčné hledání spravedlnosti se soudcem Nejvyššího soudu Pavlem Šámalem o novém trestním zákoníku a nutnosti jeho schválení* [online]. [cit. 2011-10-22]. URL: <<http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/zajimavosti/9-v-cn-hled-n-spravedlnosti-se-soudcem-nejvyssiho-soudu-pavlem-samalem-o-novem-trestnim-zakoniku-a-nutnosti-jeho-schvaleni.html>>.
- [44] ŠVEC, P. *Věkové hranice se bortí: k volbám v šestnácti, na studia v důchodu*, 6. srpen 2010 [online]. [cit. 2011-06-15]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/vekove-hranice-se-borti-k-volbam-v-sestnacti-na-studia-v- Duchodu-psr-/domaci.aspx?c=A100806_1428443_domaci_hro>.
- [45] DOUBRAVA, L. *Budou děti pod zákonem o rok méně?* [online]. [cit. 2011-09-14]. URL: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1507&PHPSESSID=9714df9a5b2436515b08e762bb07d675>>.
- [46] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Statistiky kriminality* [online]. [cit. 2011-06-11]. URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>>.
- [47] POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality k 31. prosinci 2010* [online]. [cit. 2011-06-11]. URL: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-650295.aspx>>.
- [48] POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality k 31. prosinci 2009* [online]. [cit. 2011-06-11]. URL: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-327216.aspx>>.
- [49] POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality k 31. prosinci 2008* [online]. [cit. 2011-06-11]. URL: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-725362.aspx>>.
- [50] VÁLKOVÁ, H., HULMÁKOVÁ, J. *Hranici trestní odpovědnosti není nutné snižovat*, 7. říjen 2008 [online]. [cit. 2011-02-14]. URL: <<http://zpravy.idnes.cz/odbornici->

hranici-trestni-odpovednosti-neni-nutne-snizovat-prt-
/kavarna.aspx?c=A081003_114748_kavarna_bos>.

[51] ČSÚ. *Obyvatelstvo – vybrané demografické údaje* [online]. [cit. 2011-10-22]. URL: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#01>.

[52] ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie* [online]. [cit. 2011-09-24]. URL: <<http://www.scribd.com/doc/39993906/kriminologie>>.

[54] ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminalistika* [online]. [cit. 2011-08-12]. URL: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/cirtkova.html>.

[55] *Příčiny a podmínky páčání trestné činnosti dětmi a mládeží* [online]. [cit. 2011-08-22]. URL: <http://www.zachranny-kruh.cz/kriminalita/kriminalita_mladeze.html>.

[56] *Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost*, 1. září 2011 [online]. [cit. 2011-10-11]. URL: <<http://www.tvspoty.cz/rrtv-vase-dite-vase-televize-vase-zodpovednost/>>.

[57] POLICIE ČR. *Stalo se* [online]. [cit. 2011-06-29]. URL: <<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=129097&doctype=ART&chnum=1>>.

[58] POLICIE ČR. *Případy požárů v Berouně objasněny* [online]. [cit. 2011-06-29]. URL: <<http://www.policie.cz/clanek/pripady-pozaru-v-beroune-objasneny.aspx>>.

[59] POLICIE ČR. *Ostravští kriminalisté prověřují sérii trestných činů*, 1. říjen 2008 [online]. [cit. 2011-06-29]. URL: <<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=116159&doctype=ART&>>.

[60] POLICIE ČR. *Nezletilí chlapci mají na svědomí vraždu jednaosmdesátileté ženy* [online]. [cit. 2011-06-18]. URL: <<http://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceske-republiky.aspx?q=Y2hudW09OQ%3D%3D>>.

[61] POLICIE ČR. *Třináctiletý agresor má na svědomí loupež* [online]. [cit. 2011-09-02]. URL: <<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21163621&doctype=ART&>>.

- [62] GRĚS, P. *Zpravodajství Policie ČR* [online]. [cit. 2011-09-02]. URL: <<http://www.policie.cz/clanek/vyhrozoval-bombou-307627.aspx>>.
- [63] POLICIE ČR. *Nezletilý mladík má na svědomí nejen krádeže vloupáním do vozidel v krajském městě* [online]. [cit. 2011-08-14]. URL: <<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=122303&docType=ART>>.
- [64] POLICIE ČR. *Kolem třech nezletilých agresorů se stáhla smyčka* [online]. [cit. 2011-09-10]. URL: <<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21178435&doctype=ART&>>.
- [65] ČTK. *Děti v ústavu plánovaly vraždu dozorce*, 6. leden 2006 [online]. [cit. 2011-08-16]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=45179>>.
- [66] KAVKA, L. *Policisté v Praze zadrželi pětici lupičů, dva byli nezletilí*, 18. leden 2011 [online]. [cit. 2011-06-29]. URL: <http://www.zachranny-kruh.cz/aktuality/policiste_v_praze_zadrzeli_petici_lupicu_dva.html>.
- [67] TN.CZ. *Policie chytila devítiletého řidiče*, 16. květen 2011 [online]. [cit. 2011-09-18]. URL: <<http://tn.nova.cz/zpravy/zahranici/policie-chytila-devitileteho-ridice-byl-uplne-opily.html>>.
- [68] POLOCHOVÁ, I. *Soud poslal do vězení dva malé Brity, vrstevníky mučili z nudy*, 22. leden 2010 [online]. [cit. 2010-09-15]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/soud-poslal-do-vezeni-dva-male-bryty-vrstevniky-mucili-z-nudy-pu8-zahranicni.asp?c=A100122_191859_zahranicni_ipl>.
- [69] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010* [online]. [cit. 2011-04-22]. URL: <www.mvcr.cz/soubor/iii-zprava2010-pdf.aspx>.
- [70] KÁLAL, J. *Vězni v Česku si hradí jen dvacetinu nákladů, státu přesto dluží přes miliardu korun*, 5. červenec 2011 [online]. [cit. 2011-09-22]. URL: <<http://www.mediafax.cz/domaci/3253012-Vezni-v-Cesku-si-hradi-jen-dvacetinu-nakladu-statu-presto-dluzi-pres-miliardu-korun>>.

8 Přílohy

Příloha 1: Věková hranice trestní odpovědnosti u vybraných států

Příloha 2: Vlastní průzkum

Příloha 3: Vývoj kriminality dětí mladších patnácti let v letech 1990 - 2010

Příloha 4: Vývoj kriminality dětí mladších patnácti let (počet kriminálních činů připadající na 1 000 dětí mladších patnácti let) v letech 1990 – 2009

Příloha 5: Rozdělení kriminality dětí mladších patnácti let

Příloha 1: Věková hranice trestní odpovědnosti u vybraných států

Stát	Hranice
Hongkong	7 let
Irsko	7 let
Singapur	7 let
Bermudy	8 let
Skotsko	8 let
Malta	9 let
Uruguay	9 let
Anglie	10 let
Malajsie	10 let
Nový Zéland	10 let
Severní Irsko	10 let
Švýcarsko	10 let
Turecko	11 let
Izrael	12 let
Kanada	12 let
Kypr	12 let
Nizozemí	12 let
Řecko	12 let
Alžír	13 let
Francie	13 let
Uzbekistán	13 let
Bulharsko	14 let
Čína	14 let
Estonsko	14 let
Itálie	14 let
Japonsko	14 let
Maďarsko	14 let
Německo	14 let
Rakousko	14 let
Rumunsko	14 let
Rusko	14 let
Slovensko	14 let
Slovinsko	14 let
Vietnam	14 let
Dánsko	15 let
Egypt	15 let
Finsko	15 let
Island	15 let
Norsko	15 let
Švédsko	15 let
Argentina	16 let
Portugalsko	16 let
Španělsko	16 let
Belgie	18 let

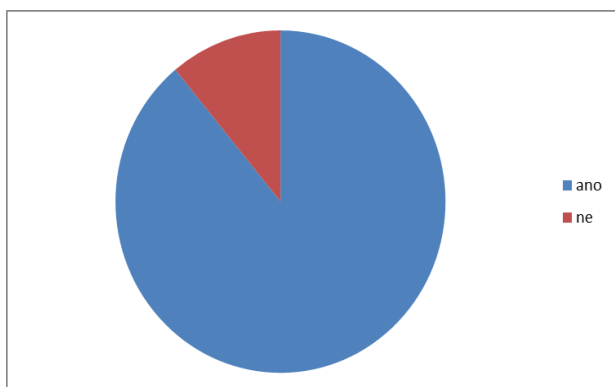
Zdroj: ČTK, KÝR, A., RÁKOSOVÁ, L., ŠKRABALOVÁ, I., vlastní zpracování

Příloha 2: Vlastní průzkum

Dotazník + výsledky dotazníku:

1. otázka: Souhlasíte se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti?

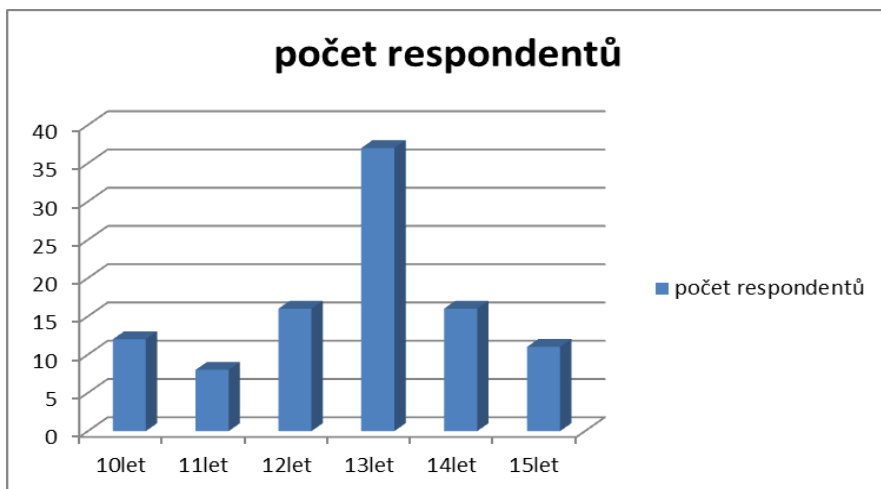
- ano – odpovědělo 89 respondentů (tj. 89% dotázaných)
- ne – odpovědělo 11 respondentů (tj. 11% dotázaných)

2. otázka: Od jakého věku by podle vás měly být děti trestně odpovědné za své činy? Od:

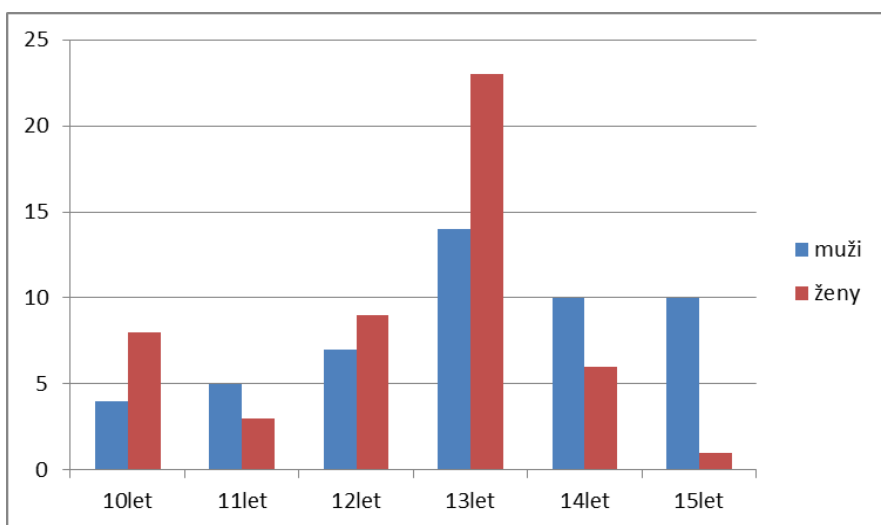
- 10 let – odpovědělo 12 respondentů (8 žen, 4 muži)
- 11 let – odpovědělo 8 respondentů (3 ženy, 5 mužů)
- 12 let – odpovědělo 16 respondentů (9 žen, 7 mužů)
- 13 let – odpovědělo 37 respondentů (23 žen, 14 mužů)
- 14 let – odpovědělo 16 respondentů (6 žen, 10 mužů)
- 15 let – odpovědělo 11 respondentů (1 ženy, 10 mužů)
- 16 let – neodpověděl žádný respondent
- 17 let – neodpověděl žádný respondent
- 18 let – neodpověděl žádný respondent
- jinak - let – neodpověděl žádný respondent

Odpovědi respondentů:

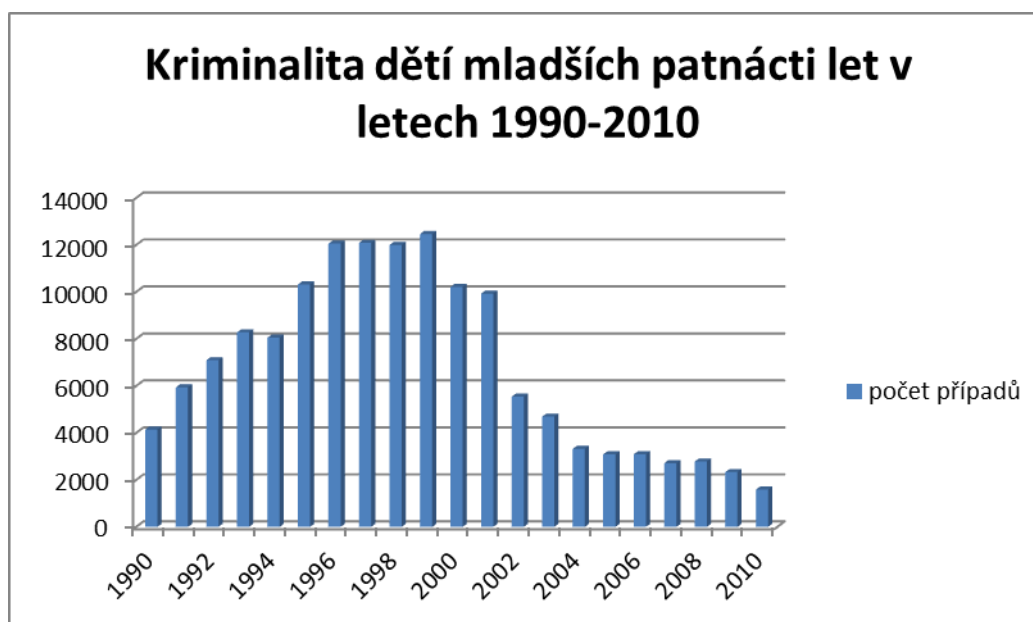
Zdroj: vlastní zpracování

Odpovědi respondentů v závislosti na pohlaví:

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 3: Vývoj kriminality dětí mladších patnácti let v letech 1990 - 2010

Zdroj: POLICIE ČR, MINISTERSTVO VNITRA ČR, VÁLKOVÁ, H. – HULMÁKOVÁ, J., vlastní zpracování

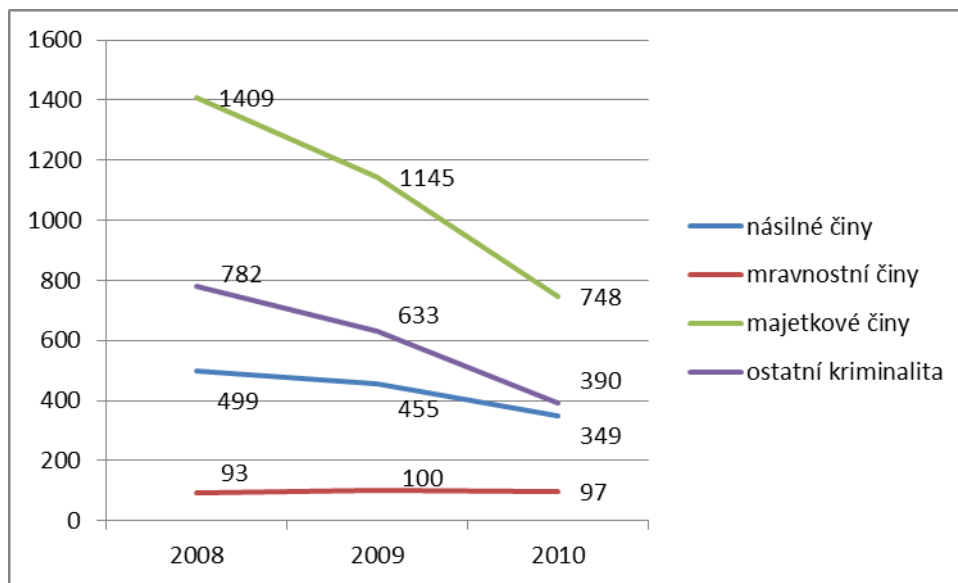
Příloha 4: Vývoj kriminality dětí mladších patnácti let (počet kriminálních činů připadajících na 1 000 dětí mladších patnácti let) v letech 1990 – 2009

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
celková kriminalita	4146	5936	7093	8280	8053	10322	12059	12086	11999	12464	10216
počet dětí mladších patnácti let (v tisících)	2194	2121	2065	2010	1948	1893	1843	1795	1751	1707	1664
počet kriminálních činů připadajících na 1 000 dětí mladších 15 let	1,89	2,799	3,436	4,12	4,134	5,452	6,544	6,733	6,851	7,301	6,138

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
celková kriminalita	9926	5541	4692	3319	3086	3090	2710	2783	2333
počet dětí mladších patnácti let (v tisících)	1622	1590	1554	1527	1501	1480	1477	1480	1494
počet kriminálních činů připadajících na 1 000 dětí mladších 15 let	6,12	3,485	3,018	2,174	2,056	2,089	1,835	1,88	1,562

Zdroj: POLICIE ČR, ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 5: Rozdělení kriminality dětí mladších patnácti let

Zdroj: POLICIE ČR, vlastní zpracování